

Historische Praktijk III Bachelorpaper

Opleiding Geschiedenis UGent
2019-2020

Toelichting en lijst van aangeboden thema's

Titularis: Koenraad Verboven (Koen.Verboven@ugent.be)
Uitgave augustus 2019

Brochure opgesteld door:

- Koenraad Verboven, voorzitter Opleidingscommissie Geschiedenis
- Els De Paermentier, secretaris Opleidingscommissie Geschiedenis

OPZET EN AFSPRAKEN.....	4
Kalender.....	4
Evaluatie	5
Taal	5
Relatie met de masterproef	5
Erasmus	6
THEMATA.....	7
Berber Bevernage i.s.m. Eline Mestdagh — Restitutie van culturele objecten, menselijke resten en archieven na historisch onrecht. Een meta- en publiekshistorische benadering.....	7
Margo De Koster — Sociale problemen, conflict en sociale controle, 19de en 20ste eeuw	10
Lisa Demets — Meervoudige aspecten van meertaligheid in de late middeleeuwen (1300-1500)	12
Els De Paermentier — Schrift, bestuur en administratie: documentaire schriftpraktijken tijdens de middeleeuwen	14
Robrecht Declercq, Esther Beeckaert & Eric Vanhaute — De lange weg van grondstof tot fabricaat: de mondiale zoektocht en transformatie van <i>commodity frontiers</i> , 1750-nu	17
Jeroen Deploige — Visionaire en visuele cultuur in de religieuze geschiedenis van de volle en late middeleeuwen	19
Jan Dumolyn — Arm en rijk in de middeleeuwse stad	21
Andy Hilkens en Marianna Mazzola — Historiografie in de Syrisch sprekende wereld (4de-13de eeuw)	23
Michael Limberger — Europa op en over zee, 1500-1800	25
Micol Long — Cultural history of the High Middle Ages, Medievalism	27
Steven Vanden Broecke — Onttovering, wetenschap en zelfbestuur in vroegmodern Europa	29
Anne-Laure Van Bruaene — De visuele cultuur van de Nederlandse Opstand.....	31
Steven Vanderputten — Diversiteit en maatschappelijke betekenis van het religieuze leven tijdens de vroege en volle middeleeuwen (c. 400-1200)	33
Geert Van Goethem — International or Inter-national. Methods, practices, ideas and ideologies of International Non-Governmental Organizations (INGO's)	35
Koen Verboven — Minderheden en vreemdelingen in de Klassieke Oudheid	36
Christophe Verbruggen, Violette Pouillard en Jan Vandersmissen - Bite back: mens, natuur en milieu (19 ^{de} -20 ^e eeuw)	39
René Vermeir — Wetten en geboden in de Habsburgse Nederlanden.....	41
Antoon Vrints — Paradoxen van pacificatie. Europeanen en geweld(loosheid), 1789-2018	43
Jeroen Wijnendaele — Het einde van het Romeinse Rijk in het westen	45

Arjan Zuiderhoek — Stadsleven in de Klassieke Oudheid	47

OPZET EN AFSPRAKEN

Beste student,

Proficiat. Je bent klaar om aan je derde en laatste (model-)bachelorjaar te beginnen. Ter afsluiting van je bacheloropleiding schrijf je een originele **bachelorpaper**. Hierin laat je zien dat je de **wetenschappelijke vaardigheden** die je in je bachelorstudie geleerd hebt, onder de knie hebt. Dit opleidingsonderdeel is het belangrijkste van de BA3 pakket en weegt daarom **10 studiepunten**, twee keer zo veel als de 'gewone' vakken.

De opdracht die je krijgt, bestaat er in een **review-artikel van ongeveer 10.000 woorden** te schrijven (excl. voetnoten, bibliografie, appendices). Dit houdt in dat je een kritische doorlichting maakt van de actuele stand van het onderzoek rond een specifiek onderzoeksprobleem. Je verricht hiertoe in eerste instantie literatuuronderzoek, maar je gaat ook na welke bronnen voor een dergelijk onderzoek (kunnen) worden gebruikt en hoe die historisch-kritisch geïnterpreteerd en geanalyseerd (kunnen) worden. Een eigen originele analyse van deze bronnen wordt echter niet verwacht. Het begrip 'bron' moet je hier ook ruimer opvatten dan de klassieke historische betekenis. Bij geschiedtheoretische thema's bijvoorbeeld kan het ook gaan om bronteksten van filosofen of andere denkers. De bedoeling is daarenboven dat de paper ook een aantal pistes voor verder onderzoek aanwijst.

Je schrijft deze bachelorpaper natuurlijk onder **nauwe begeleiding**. Alle begeleiders behoren tot het professorenkorps van de opleiding of tot het assisterend en wetenschappelijk personeel met doctoraat. Zij vormen **thematische groepen**. Elke groep telt maximaal 10 studenten per begeleider. Groepen met meer dan één begeleider kunnen mits akkoord van de begeleiders meer studenten omvatten, maar nooit meer dan 15 studenten in totaal.

De begeleiders organiseren zelf de **samenstelling van hun groep in functie van de belangstelling en de voorkennis** van de studenten die zich bij hen kandidaat stellen. Elke student heeft per definitie recht op een onderwerp en de corresponderende begeleiding door een promotor. Indien in dat opzicht een probleem rijst, kan de titularis van 'Historische Praktijk III' bemiddelend optreden. Een begeleider zoeken buiten deze lijst is niet toegelaten.

De begeleiding per groep bestaat uit minstens één **inleidende les**, gevolgd door **minstens vier, maar bij voorkeur vijf of meer tutorials**, evenwichtig verspreid over het academiejaar, individueel of in groep, door de stafleden die verantwoordelijk zijn voor de groep.

De inhoud en opzet van deze tutorials kan verschillen van groep tot groep, maar zal altijd **tussentijdse opdrachten, rapportages en gesprekken/discussies** omvatten. Ter afsluiting van de tutorials geeft elke student een **mondelinge presentatie** van haar/zijn werk.

Kalender

De titularis van het opleidingsonderdeel 'Historische Praktijk III' geeft bij het begin van het academiejaar een **inleidende, plenaire les** over het schrijven van een wetenschappelijke tekst, plagiaat etc.

Voor het academiejaar 2019-2020 vindt deze plaats op **vrijdag 27 september 2019 om 14u30 (tot 16u) in auditorium 2 Franz Cumont** (Blandijnberg 2).

De formele **inschrijving in groepen**, via het elektronische leerplatform, start na deze algemeen inleidende les en loopt twee weken.

De **data voor themaspecifieke inleidingen** worden meegedeeld via het elektronisch leerplatform.

De data voor de tutorials worden gepland door de begeleiders in overleg met hun groep.

De **deadline voor indiening** van de bachelorpaper in eerste zitting is vastgelegd op **maandag 18 mei 2020, 17.00u**, voor indiening in tweede zitting op **dinsdag 14 augustus 2020, 17.00u**.

Evaluatie

De **permanente evaluatie** op basis van tussentijdse opdrachten, participaties aan de tutorials, en de mondelinge eindpresentatie weegt **30% van het geheel**.

De **paper** zelf wordt **geëvalueerd door de begeleider(s) en één externe lezer**. Deze evaluatie omvat een **mondelinge toelichting en verdediging** door de student tijdens de examenperiode, waarbij de begeleider(s) en externe lezer bijkomende vragen kunnen stellen. Deze evaluatie weegt **70% van het geheel**.

Doorslaggevend om te kunnen slagen voor dit onderdeel is de quoterings die aan de **eigenlijke paper** wordt toegekend. Wie met andere woorden 'mathematisch' geslaagd is dankzij een goede score voor de permanente evaluatie, maar niet geslaagd is voor de eigenlijke bachelorpaper, zal geen slaagcijfer toegekend krijgen.

Als je dit opleidingsonderdeel vorig jaar al gevolgd hebt, maar **niet geslaagd** was, moet je je net als iedereen **opnieuw inschrijven**. OPGELET: wij kunnen **niet garanderen dat hetzelfde thema opnieuw wordt aangeboden**. Zelfs als dat zo is, kunnen wij **niet garanderen dat je opnieuw een plaats krijgt in deze groep**. Neem dus op tijd contact op met de titularis en/of de begeleider(s) van je voorkeursthema. In elk geval moet je **opnieuw de tutorialreeks volgen**. Er worden met andere woorden **geen deelvrijstellingen voor de permanente evaluatie** verleend.

Taal

De taal van het opleidingsonderdeel 'Historische Praktijk III' is het **Nederlands**. Dat houdt in dat je je bachelorproef in principe in het Nederlands schrijft.

Een **uitzondering** is enkel mogelijk op basis van een **gemotiveerde aanvraag** (OER Art. 45 §4), enkel voor het **Engels** en enkel met **goedkeuring van je begeleider**. Los van de gevraagde motivatie zal je ook moeten aantonen dat je het Engels beheerst op **minimaal niveau B2** van het Europese referentiekader <http://www.erk.nl/>. Als je een uitzondering wil aanvragen, neem dan tijdig **contact op met de titularis**.

Relatie met de masterproef

De bachelorpaper staat in principe volledig **los van de masterscriptie**, die de kern uitmaakt van de aansluitende masteropleiding Geschiedenis. Het is echter niet verboden (en in bepaalde gevallen wellicht zelfs aangewezen) om in je latere masterscriptie **verder te werken op het onderwerp van je bachelorproef**. Je kan dan de opgebouwde literatuurbasis en bronnenheuristiek gebruiken als vertrekpunt of ondersteuning voor de masterproef-onderzoek.

OPGELET: Het bachelordiploma 'Geschiedenis' is een **uitstroom-diploma**. De bachelorproef is de eindproef van deze opleiding. De **eindcompetenties** die in de **bachelorproef** geëvalueerd worden, **sluiten aan bij de begincompetenties voor de masterproef**. Zij garanderen niet dat je ook de eindcompetenties van de masterproef zal behalen.

Als je geslaagd bent met een laag cijfer voor je bachelorproef (10/20), betekent dit dat je maar **niet de begincompetenties** verworven hebt die nodig zijn om de masterproef tot een goed einde te brengen.

De opleiding raadt in dat geval aan om **contact op te nemen met de trajectbegeleider voor verder advies inzake mogelijke remediëring of eventueel heroriëntering.**

Erasmus

De bachelorproef moet aan de UGent worden afgelegd. Erasmusstudenten moeten dus vanuit het buitenland hun onderzoek voeren en via skype (en/of email) participeren aan de opdrachten en tutorials.

Dit vereist een weldoordachte keuze van het onderwerp (waarover ook in de bibliotheken van hun gaststad voldoende literatuur terug te vinden moet zijn).

Als Erasmusstudent geniet je een **voorinschrijvingsrecht**, maar moet je **voor eind augustus** je keuze gemaakt hebben **in overleg met de begeleider(s)** van het door jou gekozen thema. Deze keuze moet je per mail **doorgeven aan de titularis** van 'Historische Praktijk III', met de begeleider(s) in CC. Jouw begeleider zal je op het elektronisch leerplatform in het juiste groepje inschrijven.

OPGELET: elke themagroep telt **maximaal drie Erasmusstudenten**. Wacht dus niet te lang.

Aangezien de **mondelinge verdediging** volwaardig deel uitmaakt van de evaluatie, dienen ook Erasmusstudenten zich hiervoor aan te bieden. Indien zij zich hiervoor in eerste zitting niet naar Gent kunnen of wensen te begeven (dit examen kan voor hen overigens helemaal aan het einde van de zitting worden voorzien), leggen zij dit examen af in de tweede zitting. Begeleiders kunnen in dat geval wel ruim op voorhand, bij voorkeur al tijdens de eerste zitting, feedback geven bij een voorlopige versie van de paper om verrassingen in de tweede zitting te vermijden.

Veel succes toegewenst, namens de opleiding Geschiedenis,

Koen Verboven, titularis

THEMATA

Hierna volgt de lijst van voorstellen zoals die door de begeleiders zijn meegedeeld. Wie meer informatie wil kan zich wenden tot de begeleider van haar/zijn keuze. De volgorde is alfabetisch, volgens de naam van de hoofdbegeleiders die zich hebben aangemeld. Zoals men kan vaststellen weerspiegelen de thema's de gediversifieerde onderzoeksdynamiek die zich in de schoot van de Vakgroep Geschiedenis heeft ontwikkeld. Een begeleider zoeken buiten deze lijst is niet toegelaten.

Berber Bevernage i.s.m. Eline Mestdagh — Restitutie van culturele objecten, menselijke resten en archieven na historisch onrecht. Een meta- en publiekshistorische benadering

Abstract

Na de recente repatriëring van menselijke overblijfselen uit Duitsland naar Namibië en Australië en de verklaring van de Franse president Emmanuel Macron dat de terugkeer van Afrikaanse objecten in Franse musea een 'prioriteit' is, hebben claims voor de teruggave van culturele objecten, menselijke resten en archieven opnieuw aan kracht gewonnen. Verschillende sociale en culturele groepen evenals staten eisen de terugkeer van menselijke overblijfselen, archieven en culturele objecten in koloniale collecties waar ze een culturele, religieuze, historische of biologische affiniteit aan toekennen. Als reactie daarop hebben Europese overheden en museumnetwerken recent werkgroepen opgericht en deskundigen geraadpleegd om richtlijnen op te stellen over hoe met zulke eisen moet worden omgegaan. Dit heeft onder andere geresulteerd in documenten zoals *Recommendations for the Care of Human Remains in Museums and Collections* door de German Museums Associations, een rapport van Felwine Sarr en Bénédicte Savoy op Macron's vraag in 2018, en *Return of Cultural Objects: Principles and Process* van het Nederlands Nationaal Museum van Wereldculturen. Al deze rapporten proberen strategieën te formuleren over hoe aan de aanwezigheid van (voornamelijk) koloniale collecties in Europa nieuwe betekenis kan worden gegeven.

Toch worstelen veel musea, verzamelaars en overheden met restitutie-eisen. Velen missen een duidelijke visie op de beste weg vooruit en nemen hun toevlucht tot 'defensieve' discours. Deze omvatten bijvoorbeeld legalistische redeneringen waarin staten en etnografische musea vandaag niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor misdaden uit het verleden, argumenten die naar de hoge wetenschappelijke of marktwaarde van de objecten refereren, of statelijke redeneringen waarbinnen enkel claims door natiestaten als legitieme restitutie-eisen worden gezien. Wat het meeste opvalt aan zowel deze defensieve discours als aan de claims van individuen en groepen voor de terugkeer van menselijke overblijfselen, archieven of voorwerpen, is dat de beiden vaak onderbouwd zijn door bepaalde ontologische, spirituele, filosofische, religieuze of politiek opvattingen en wereldbeelden die soms niet met elkaar te rijmen vallen. In dit seminarie onderzoeken we de uitdagingen en dilemma's die die komen kijken bij de claims voor en de processen rond de restitutie van kunstobjecten, menselijke resten of archieven. Een bijzondere focus zal uitgaan naar de tegenstrijdige motivaties en de impliciete filosofische overtuigingen die spelen in deze cassussen.

Mogelijke cases

Dit zijn een aantal mogelijke cases om te onderzoeken. Jullie mogen ook een eigen case voorstellen, met als voorwaarde dat er genoeg literatuur over te vinden is.

Concrete Restitutie-zaken

- De restitutie van de Axum Obelisk naar Ethiopië

- Het debat over de Kennewick Man
- De restitutie van de Elgin Marbles
- De restitutie van objecten door het Koninklijk Museum voor Centraal-Afrika (KMMA) naar het Institute for National Museums in Zaire (IMNZ) tussen 1977 en 1982
- Restitutie van Nama en Herero schedels naar Namibië
- Native American Graves and Protection and Repatriation Act (NAGPRA)
- Debatten over Naziroofkunst
- Cases van restitutie menselijke resten in Zuid-Afrika
- Teruggave van Maori schedels aan Nieuw-Zeeland
- ...

Restitutie-commissies en richtlijnen

- Recommendations for the Care of Human Remains in Museums and Collections. German Museums Association, 2013. (Duits rapport)
- Return of Cultural Objects: Principles and Process. Nationaal Museum van Wereldculturen, 2019. (Nederlands rapport)
- Savoy B. & Sarr F. Restituer le patrimoine africain. Philippe Rey, Paris, 2018. (Frans rapport)
- ...

Indicatieve bibliografie

- Barkan, E. & Bush, R. (eds). *Claiming the stones/naming the bones: cultural property and the negotiation of national and ethnic identity*. Getty Research Institute, 2002.
- Gerstenblith, P. *Art, Cultural Heritage, and the Law: Cases and Materials*. Carolina Academic Press, 2004.
- Plankensteiner, B., Thaler, W & Modest, W. (eds). *The art of being a world culture museum: futures and lifeways of ethnographic museums in contemporary Europe*. Kerber, 2019.
- Savoy B. & Sarr F. *Restituer le patrimoine africain*. Philippe Rey, Paris, 2018.
- Tythacott, L. & Arvanitis, K. *Museums and Restitution: New Practices, New Approaches[EM3]*. Routledge, 2014.

Agenda tutorials en opdrachten

1) Inleidend tutorial (SEM 1)

Tijdens deze eerste bijeenkomst wordt het thema toegelicht. Daarnaast geven we uitleg over het schrijven van de bachelorscriptie. Ter voorbereiding van het tutorial lezen jullie twee teksten, op basis waarvan jullie vragen voorbereiden die we tijdens het tutorial zullen bespreken. Dit is het moment voor vragen over het opzet van een review artikel, of over het thema van deze HP III groep.

2) Tweede tutorial (SEM 1)

Op basis van twee artikels bereid iedereen vragen voor voor tijdens het tutorial, en schrijft iedereen een leesrapport van 1000 tot maximaal 1500 woorden. Elke student zal gevraagd worden naar wat hij/zij geschreven heeft in het leesrapport.

3) Derde tutorial (SEM 1)

Opdracht: lees op voorhand het document van één medestudent die je toegewezen krijgt. Tijdens de tutorial krijg je vijf minuten om kort het project van die student samen te vatten en constructief commentaar te geven op het document van de ander, en interessante of nuttige gelijkenissen en verschillen met jouw document te bespreken. Daarna geven de lesgevers commentaar en kunnen er extra vragen gesteld worden. Vanaf hier

werken jullie zelfstandig verder aan de bachelorscriptie. Je leest gericht en grondig literatuur, je bouwt je argumentatie op, schrijft en herschrijft je inleiding, etc. We zijn via e-mail bereikbaar als er vragen zijn.

4) Vierde tutorial: colloquium (SEM 2)

Opdracht 1: bereid constructieve commentaar (maximaal vijf minuten) voor één medestudent die je toegewezen zult krijgen. Je evalueert de inleiding (probleemstelling, rechtvaardiging, methodologie, etc.), de opbouw van de argumentatie en de structuur van de paper, en de conclusies. Je vergelijkt met je eigen paper.

Opdracht 2: bereid je voor om een korte presentatie te geven van je paper (vijf minuten). Na het colloquium verwerken jullie de gekregen feedback, werken jullie onafgewerkte stukken verder af, en ga je over tot de eindredactie van de paper. Vragen kunnen nog gesteld worden via e-mail.

5) Vijfde tutorial: verdediging op definitief colloquium (SEM 2)

Iedereen wordt op de hele sessie verwacht van zijn/haar presentatiedag, en woont dus de presentaties van de collega-studenten bij op zijn/haar dag van presenteren. Jullie presenteren je paper in maximaal tien minuten. Tussen en in voorbereiding van deze bijeenkomsten zullen de studenten op vooraf meegedeelde tijdstippen ook tussentijdse werkstukken moeten indienen. "

Margo De Koster — Sociale problemen, conflict en sociale controle, 19de en 20ste eeuw

Abstract

In de loop van de negentiende eeuw leidden versnelde maatschappelijke transformaties tot ingrijpende wijzigingen in de sociale posities van diverse bevolkingsgroepen en tot nieuwe sociale problemen en spanningen. Dit gaf aanleiding tot pogingen van overheden en leidende sociale groepen om de maatschappelijke orde te vrijwaren en hun controle uit te breiden op sociaal, economisch en cultureel gebied, tot in het dagelijkse leven van burgers. Die laatsten ondergingen dit echter niet zomaar passief, maar ontwikkelden hun eigen strategieën en oplossingen, binnen het gezin, in de buurt, in het kader van verenigingen en andere burgerinitiatieven, om met de problemen en spanningen om te gaan die zij ervoeren. De notie 'sociale controle' wordt hier dus breed en als een dynamisch, 'onderhandeld' gegeven opgevat: het gaat van formele strafrechtelijke bestraffing van afwijkend gedrag en ordehandhaving door de politie bijvoorbeeld, over samenwerking tussen overheden en civil society in de aanpak van sociale problemen, tot meer informele vormen van conflictoplossing in de buurt of het gezin, soms in interactie met formele controlemechanismen. Aangezien (groot)steden de brandpunten vormden van deze maatschappelijke transformaties – en de bijbehorende spanningen en pogingen tot regulering – en een explosieve groei kenden in de negentiende eeuw in Europa, ligt de klemtoon op de stedelijke context. Daarnaast wordt een bottom-up perspectief gehanteerd: de blik vertrekt niet vanuit de wettelijke en institutionele kaders van formele sociale regulering, maar veeleer vanuit een breed veld van actoren en praktijken van sociale controle. Het opzet is telkens om het microniveau van de persoonlijke ervaringen te verbinden met het macroniveau van de maatschappelijke ontwikkelingen.

Thema's

Thema's die tijdens de tutorials aan bod kunnen komen en die ter inspiratie kunnen dienen voor een onderzoeksonderwerp betreffende de negentiende en/of twintigste eeuw:

- Misdaad en straf: jongeren voor de rechtbank
- Misdaad en straf: migranten en minderheden voor de rechtbank
- Misdaad en straf: genderperspectieven
- Poorten en papieren: politie en migratiecontrole
- Plaats van de buurt in het dagelijks politiewerk
- De relatie politie-bevolking: verandering en continuïteit
- Oral History onderzoek naar de relatie politie-bevolking in de periode 1970-2000
- Politie, jongeren en gebruik van de stedelijke ruimte
- Wanorders in de stad: kroeglopen, nachtlwaai, prostitutie en hun beteugeling
- Conflict en conflictoplossing: de buurt
- Conflict en conflictoplossing: het gezin
- Sociaal-politiek protest en ordehandhaving in de grootstad

Eigen voorstellen zijn altijd welkom.

Inleidende literatuur

- X. Rousseaux (2013). A history of crime and criminal justice in Europe. In: S. Body-Gendrot et al. (eds.), *The Routledge Handbook of European Criminology*, online version: www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203083505.ch3
- P. Spierenburg (2004). Social Control and History: An Introduction. In: C. Emsley, E. Johnson & P. Spierenburg (eds.), *Social Control in Europe, 1800-2000*, Ohio State University Press, pp. 1-24.

- P. Lawrence (2012). History, criminology and the 'use' of the past. *Theoretical Criminology*, 16 (3), pp. 313–328.

Inhoud en planning van de tutorials

1. Invalshoeken en debatten (SEM 1)

Opdracht: Deze stukken lezen, en vragen voorbereiden voor tijdens het tutorial:

- F. Bretschneider, A. Johansen, R. Lévy & X. Rousseaux (2017), Twenty years of Crime, *Histoire & Sociétés / Crime, History & Societies. Reflections on a Dynamic Field of Research. Crime, Histoire & Sociétés / Crime, History & Societies*, 21 (2), pp. 17-30.
- M. De Koster (2016), *Historische criminologie: een inleiding*, Leuven: Acco, pp. 26-44.

In deze bijeenkomst worden het thema en de stand van het onderzoek toegelicht. Bereid na het lezen van de artikels vragen voor over de benadering en het debat die je het meest aanspreken.

2. Conflict, protest en ordehandhaving (SEM 1)

Opdracht: Deze stukken lezen, en vragen voorbereiden voor tijdens het tutorial:

- Vrints (2011). *Het theater van de straat: publiek geweld in Antwerpen tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw*. Amsterdam University Press, pp. 7-42.
- C. Tilly (1993). *Coercion, Capital, and European States: AD 990–1992*, Hoboken, NJ, Wiley & Sons, pp. 96-126.

3. Sociale controle en straf: van buurt en straat naar politie en justitie (SEM 1)

Opdracht: Deze stukken lezen, en vragen voorbereiden voor tijdens het tutorial:

- G. Le Clercq (1999). Violences sexuelles, scandale et ordre public: Le regard du législateur, de la justice et d'autres acteurs sociaux au 19ème siècle. *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis / Revue Belge d'Histoire Contemporaine*, 28 (1-2), pp. 5–53.
- J. Davis (1989). From 'Rookeries' to 'Communities': Race, Poverty and Policing in London, 1850–1985. *History Workshop Journal*, 27, pp. 66–85.

4. Peer review sessie en brainstorm probleemstelling (SEM 2)

Opdracht: de studenten dienen aan de start van het tweede semester, en uiterlijk een week voor het laatste tutorial, een leesverslag in van 1000 tot maximaal 1500 woorden over een sleutelpublicatie over het onderwerp dat ze in hun Bachelorpaper willen behandelen. De lesgever begeleidt hen tussen de tutorials door bij de onderwerpskeuze en de zoektocht naar geschikte literatuur.

Tijdens de laatste tutorial beoordelen de studenten elkaars verslagen: ze vatten de tekst van een collega samen, leveren er constructief commentaar op, en vergelijken deze met hun eigen stuk. Daarna brainstormen de studenten en lesgever samen, per onderwerp / Bachelorpaper, over de formulering of verfijning van de probleemstelling, en kunnen er extra vragen worden gesteld.

Na het laatste tutorial werkt de student(e) zelfstandig verder aan de Bachelorpaper, maar blijft de lesgever uiteraard ter beschikking (contact per email) om hulp of advies te leveren.

Lisa Demets — Meervoudige aspecten van meertaligheid in de late middeleeuwen (1300-1500)

Meertaligheid was een dagdagelijkse realiteit in de middeleeuwse samenleving. Het graafschap Vlaanderen is in dit geval een bijzondere casus: naast de voornaamste gesproken en geschreven talen zoals Nederlands, Frans en Latijn, zorgden de vreemde kooplieden met hun Engelse, Italiaanse en Duitse dialecten voor een bijzondere meertalige smeltkroes in de dichtbevolkte steden. Onderzoek naar de impact van meertaligheid op de middeleeuwse samenleving vertrok decennialang vanuit verschillende perspectieven. Er zijn uiteraard de sociale of *sociolinguïstische aspecten* van meertaligheid. Taalgebruik brengt een sociale ongelijkheid met zich mee. Talen hebben namelijk verschillende sociale statussen (bijv. Latijn versus volkstaal). Die sociale taalongelijkheid heeft daarnaast ook gevolgen voor de middeleeuwse *politiek*. Het verschil in taalgebruik tussen machthebbers en onderdanen had conflicten in diverse vormen tot gevolg. Ten derde is er het *(trans)cultureel perspectief*. Cultuur is taalgevoelig en verschillende culturen ontmoeten elkaar bij meertalige contacten. Daarnaast is er het *ruimtelijke aspect*. Talen zijn ruimtelijk en plaatsgebonden (taalgrenzen). Ten slotte is er het *socio-economisch perspectief*. Overstijgen economische netwerken de taalproblematiek of zorgt meertaligheid net voor conflicten? Met dit thema proberen we al deze perspectieven aan bod te laten komen en de ontwikkeling van het historisch en letterkundig onderzoek naar verschillende aspecten van meertaligheid (vanuit een specifieke casus) in kaart te brengen.

Thema's

- Taalconflicten tijdens opstanden, oorlogen ...
- Meertaligheid en gender
- Meertalige culturele uitwisselingen
- Meertaligheid in literatuur (zoals vertalingen, code-switching, genre, ...)
- Meertaligheid bij middeleeuwse kroniekschrijvers
- Meertaligheid bij rederijkers in de Lage Landen
- Meertalige economische netwerken
- Meertalige netwerken tussen drukkers in Brugge (bijv. William Caxton, Colard Mansion en Jan Brito, ...)
- Meertaligheid aan het Vlaamse/Brabantse/Hollandse/Bourgondische/Engelse/Franse ... hof
- Administratieve en documentaire meertaligheid

Ook eigen voorstellen zijn zeker welkom.

Inleidende literatuur

- ARMSTRONG John, 'The Language Question in the Low Countries: the Use of French and Dutch by the Dukes of Burgundy and their Administration', J. R. HALE, J.R.L. HIGHFIELD en B. - SMALLEY (eds.), *Europe in the Middle Ages* (London: Faber and Faber, 1965), pp. 389-409.
- BOONE Marc, 'Langue, pouvoirs et dialogue. Aspects linguistiques de la communication entre les ducs de Bourgogne et leurs sujets flamands (1385-1505)', *Revue du Nord*, 379 (2009), 1, pp. 9-33.
- CROENEN Godfried, 'Latin and the vernaculars in the charters of the Low Countries: the case of Brabant', in: M. GOYENS en W. VERBEKE (eds.), *The Dawn of the Written Vernacular in Western Europe* (Leuven: Leuven University Press, 2003), pp. 107-126.
- LUSIGNAN Serge, 'Langue et société dans le Nord de la France: le picard comme langue des administrations publiques (XIIIe-XIVe s.)', *Comptes rendus des séances de l'Académie des inscriptions et belles-lettres*, 151 (2007), 3, pp. 1275-1295.
- MAREEL Samuel and SCHOENAERS Dirk (eds.), *Literature and Multilingualism in the Low Countries (1100-1600)* (Hilversum: Verloren, 2015).

- PREVENIER Walter and DE HEMPTINNE Thérèse, 'La Flandre au Moyen Âge. Un pays de trilinguisme administratif', in: O. GUYOTJEANNIN (ed.), *La langue des actes. Actes du XIe congrès internationale de diplomatique* (Paris : École des chartes, 2005), pp. 1-16.
- SCHOENAERS Dirk, "'Frenchified": a contact-based approach to transculturation and linguistic change in Holland-Zeeland (1428/1433-c.1500)', Adrian ARMSTRONG en Elsa - STRIETMAN (eds.), *The Multilingual Muse. Transcultural Poetics in the Burgundian Netherlands* (Cambridge: Legenda, 2017), pp. 12-41.
- SLEIDERINK Remco, 'From Francophile to Francophobe, the Changing Attitude of Medieval Dutch Authors towards French Literature', C. KLEINHENZ and K. BUSBY (eds.), *Medieval Multilingualism. The francophone world and its neighbours* (Turnhout: Brepols, 2010), pp. 127-143.

Tutorials

Eerste semester

1. Inleidende tutorial: lezen en verwerking inleidende literatuur, afbakenen van individuele onderwerpen, bespreken van opzet en enkele voorbeelden van review-artikels
2. Heuristiek: bespreken van de samengestelde bibliografie
3. Vraagstelling: voorleggen van een review van een gekozen werk, opstellen van een probleemstelling met deelvragen

Tweede semester

4. Interdisciplinaire perspectieven: meertaligheid is een interdisciplinair thema, we verleggen onze focus en bespreken niet-strikt historische literatuur met relevantie voor de gekozen thema's
5. Proefpresentatie van de paper

Els De Paermentier — Schrift, bestuur en administratie: documentaire schriftpraktijken tijdens de middeleeuwen

Vanaf de twaalfde eeuw maakte het administratieve verschriftelijkingsproces in Europa een ingrijpende transformatie door van een *ad hoc* naar een meer geroutineerde en geïnstitutionaliseerde praktijk. De kennis en toepassing van het schrift voor administratief-bestuurlijke doeleinden kende een spectaculaire groei en behoorde voortaan niet langer hoofdzakelijk toe aan de (hoge) clerus. In navolging van de Europese soevereine vorsten en de grote monastieke en kerkelijke centra legden territoriale lekenvorsten en lokale leenheren hun (juridische) besluitvorming en afspraken steeds meer schriftelijk vast, en ontwikkelden hun eigen systeem voor het beheer van hun rechten, domeinen en bezittingen. Ook de stedelijke centra kenden vanaf de late 13de eeuw een uitbouw van hun bestuurlijke en rechterlijke apparaat, waarbij naast stadsclerken ook beroep werd gedaan op externe professionele scribenten. De tutorials concentreren zich voornamelijk rond de vragen welke impulsen ten grondslag lagen aan dit bureaucratiseringsproces, onder welke inhoudelijke en materiële vormen dit tot uiting kwam, en wat de voornaamste gevolgen waren op politiek, sociaal, economisch en cultureel vlak. De inleidende tutorial wordt opgebouwd rond de concepten 'pragmatische/praktische geletterdheid' en 'documentaire verschriftelijking'. Vervolgens zal, afhankelijk van de interesse en waar mogelijk in functie van de gekozen onderwerpen, dieper worden ingegaan op de context waarin verschillende types van documentaire bronnen (publieke en private akten, registers en cartularia, comptabiliteit...) zijn ontstaan, door wie, met welke functie en onder welke vorm ze werden geproduceerd, wat hun aandeel was binnen de samenleving die tot diep in de dertiende eeuw nog sterk gebaseerd was op orale tradities, op welke manier en met welke bedoeling men zowel in religieuze en monastieke als in lekenmiddens het steeds aangroeiende archief ('het administratief-bestuurlijke geheugen') organiseerde en reorganiseerde, en welke bewaar- en consultatietechnieken daarbij werden gehanteerd. Studenten zullen de kans krijgen om in het verlengde van hun literatuurstudie, in samenspraak met de docente, een eerste verkenning te maken van het beschikbare bronnenmateriaal dat hen in staat zal stellen in het kader van een masterscriptie een concrete casus (o.b.v. een afgebakend bronnencorpus) uit te werken.

Thema's die tijdens de tutorials aan bod kunnen komen en die ter inspiratie kunnen dienen voor een onderzoeksonderwerp:

- het ontstaan en de werking van kerkelijke en wereldlijke kanselarijen en lekenadministraties, stedelijke administraties en notariaten, financiële/fiscale administraties, ... ;
- de organisatie en consultatie van een bestuurlijk geheugen: archiefvorming en -beheer;
- opleiding, taakverdeling en mobiliteit van klerken, scribenten en kanselarijmedewerkers;
- taal- en tekstuele aspecten: ars dictaminis en formulierboeken, discours, de overgang van Latijn naar volkstaal;
- materialiteit van documentaire bronnen: van geposeerd naar cursiefschrift, gebruik van grafische en decoratieve elementen, valideringstekens en -vormen, zegelpraktijken, lay-out, formaat, beschrijfstof, ...;
- schrift en identiteitsvorming, schrift en macht;
- kennisuitwisseling en netwerking tussen administratieve schrijf- en schriftcentra in West-Europa;
- genderstudie naar de representativiteit van vrouwen in documentaire bronnen;
- vervalsingspraktijken;
- perceptie en receptie van diplomatische stukken (oorkonden) in narratieve bronnen;
- aspecten van oraliteit en performance in documentaire bronnen;
- methodologische aspecten van het onderzoek naar documentaire bronnen, zin en onzin van digitale ontwikkelingen binnen het vakgebied.

Eigen voorstellen zijn altijd welkom.

Reader

- Bertrand, P. "À propos de la révolution de l'écrit (xe-xiiie siècle). Considérations inactuelles." *Médiévales* 56 (2009): 75-92.
- Bertrand, P. *Les écritures ordinaires. Sociologie d'un temps de révolution documentaire (1250-1350)*. Parijs, 2015.
- Briggs, Ch. F. "Literacy, reading, and writing in the medieval West." *Journal of Medieval History* 26, nr. 4 (2000): 397-420.
- Britnell, R. "Pragmatic Literacy in Latin Christendom." In *Pragmatic Literacy. East and West, 1200-1330*, uitgegeven door R. Britnell, 3-24. Woodbridge, 1997.
- Clanchy, M. *From Memory to Written Record. England 1066-1307*. Oxford, 1996 [1976].
- Geary, P. *Phantoms of Remembrance. Memory and Oblivion at the End of the First Millennium*. Princeton, 1994. Hoofdstuk 3: "Archival Memory and the Destruction of the Past": 81-114.
- Menant, F. "Les transformations de l'écrit documentaire entre XIIe et XIIIe siècles." In *Écrire, compter, mesurer. Vers une histoire des rationalités pratiques*, uitgegeven door N. Coquery, F. Menant en F. Weber, 33-50. Parijs, 2006.
- Parkes, M.B. *Scribes, Scripts and Readers. Studies in the Communication, Presentation and Dissemination of Medieval Texts*. Londen, 1991. Hoofdstuk 14: "The Literacy of the Laity": 275-296.
- Prevenier, W. "La conservation de la mémoire par l'enregistrement dans les chancelleries princières et dans les villes des anciens Pays-Bas du Moyen Âge." In *Forschungen zur Reichs-, Papst- und Landesgeschichte. Peter Herde zum 65. Geburtstag von Freunden, Schülern und Kollegen dargebracht*, uitgegeven door K. Borchardt en E. Bünz, 551-564. Stuttgart, 1998.

Tutorials

Eerste semester

(1) Introductie tot het werkhema: studenten bespreken op basis van een taakverdeling enkele artikels of hoofdstukken uit de reader; aftoetsen van de interesses voor de eigen onderwerpen.

> in te dienen: schematisch overzicht van de hoofdpunten per artikel of hoofdstuk (1 A4)

(2) Afbakening van het thema en werkbibliografie: studenten bespreken hun voorlopige bibliografie en lichten toe hoe ze daarbij te werk zijn gegaan.

> in te dienen: werkbibliografie

(3) Verfijning van de probleemstelling: aan de hand van een 'abstract' bespreken de studenten de probleemstelling en concrete onderzoeksvragen m.b.t. hun gekozen onderwerp.

> in te dienen: uitgeschreven abstract (ca. 1,5 A4)

Tweede semester

(4) Interdisciplinaire benadering van het gekozen onderwerp: studenten bespreken een tweetal zelf gekozen artikels waarin hun onderzoeksthema vanuit een belendende academische discipline wordt benaderd.

> in te dienen: schematisch overzicht van de hoofdpunten per artikel (1 A4)

(5) Mondelinge presentatie van het literatuuronderzoek: studenten geven op basis van een powerpoint een mondelinge presentatie over hun onderzoeksonderwerp (cf. 'generale repetitie' voor de eigenlijke mondelinge verdediging van de bachelorproef).

> in te dienen: powerpointpresentatie

Alle tussentijdse werkstukken worden een aantal dagen voor elke bijeenkomst aan de begeleider en medestudenten bezorgd. Het is de bedoeling dat de studenten commentaar en feedback geven op de presentaties en werkstukken van hun medestudenten (*peer assessment*, wordt niet gequoteerd).

Tussen de reguliere tutorialbijeenkomsten door kunnen studenten altijd langskomen voor een individueel begeleidingsgesprek.

Robrecht Declercq, Esther Beeckaert & Eric Vanhaute — De lange weg van grondstof tot fabricaat: de mondiale zoektocht en transformatie van *commodity frontiers*, 1750-nu

Abstract

Dat ons huidige groeimodel veel vergt van de planeet hoeft geen betoog. De groeiende mondiale vraag naar grondstoffen en goedkope voeding impliceren een steeds grotere roofbouw van grondstoffen en land en gaan gepaard met stijgende ecologische risico's (klimaatverandering, ontbossing, vervuiling). Dit proces van toenemende exploitatie en schaalvergroting is echter verre van een recent fenomeen. De industriële revolutie vanaf de late 18de eeuw ontketende een ongeziene productiviteitsstijging op basis van nieuwe energiebronnen (stoom, elektriciteit, verbrandingsmotor). De wereldwijde exploitatie van fossiele brandstoffen zoals petroleum, steenkool, en grondstoffen zoals mineralen en metalen (koper, ijzer), nam bijgevolg exponentieel toe. Bevolkingsgroei diende als hefboom voor de ontginning van nieuw landbouwareaal, waarbij lokale eigendomsverhoudingen stevig door elkaar werden geschud.

Op lange termijn, ontketende een groeiende vraag dus een grootschalige economische expansie, waarbij een enorme hoeveelheid aan nieuwe commodity frontiers (onontgonnen grondstofbronnen) wereldwijd werden geëxploiteerd, gaande van palmolieplantages in Congo tot kopermijnen in Chili. De voorziening en toegang tot grondstoffen en voeding, werd voor staten en bedrijven van essentieel strategisch en politiek belang, maar bracht verder ook mondiale ecologische risico's met zich mee, zoals vervuiling en klimaatverandering. De productie en de handel van grondstoffen en landbouwproducten veroorzaakte ook een wanverhouding in de wereldeconomie waar slechts weinig landen in het globale Zuiden, gezegend met grondstoffen, van kunnen profiteren. Daarbij werden lokale eigendoms- en machtsverhoudingen niet zelden verstoord.

Een historisch begrip van processen van exploitatie van (nieuwe) grondstoffen en landbouwareaal wereldwijd, is daarom van cruciaal belang in het begrijpen van de huidige milieuproblematiek en processen van economische globalisering. In deze module proberen we de zoektocht, de "commodificatie" en het beheer van nieuwe commodity frontiers (zowel minerale grondstoffen en als agricultuur), en de gevolgen van deze wereldwijde expansie, op maatschappelijk, ecologisch, politiek en economische vlak, beter te begrijpen, aan de hand van concepten in de economische alsook ecologische geschiedenis.

Volgende onderwerpen zijn mogelijk (niet-exhaustief):

- De prospectie, exploitatie en integratie van nieuwe commodity frontiers: Arctische gebieden, tropisch Afrika, de landbouwfrontiers van Canada, Rusland, Argentinië en de VS;
- Technologie en verwetenschappelijking van exploratie en exploitatie;
- Historische processen van "landgrabbing" en de impact op lokale landbouwgemeenschappen;
- De geschiedenis en het ontstaan van water en land als "commercieel" product;
- Oceanen en zeeën als ontginningsgebied (bevissing, mijnbouw, offshore-olie);
- Historische, duurzame vormen van beheer van grondstoffen en goederen (zoals commons);
- Waarom zijn sommige grondstofrijke landen arm en andere rijk (vloek of zegen?);
- "Green Revolution";
- "Biografie" van een "commodity": zoals olie, steenkool, koper, uranium, aluminium, tin;
- Gevolgen van commodity frontier expansie voor lokale economie, gemeenschappen en ecologie;
- Grondstoffen en politiek: regulering en de politieke economie van grondstoffen (Europese Unie, Verenigde Staten, USSR); strategisch belang van grondstoffen en internationale instellingen (League of Nations, VN); dekolonisatie en nationale soevereiniteit over grondstoffen;
- Landrechten en "property right regimes" in historisch perspectief;
- Voedselschaarste en crisisbeheer, overlevingsstrategieën in lokale gemeenschappen.

Oriënterende literatuurlijst

- Akram-Lodhi, A. Haroon, and Cristóbal Kay. *Peasants and Globalization: Political Economy, Rural Transformation and the Agrarian Question*. Routledge, 2009. (Hfst 1).
- Barbier, Edward. *Scarcity and Frontiers. How Economies have evolved through Natural Resource Exploitation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011 (Hfst 1).
- Moore, Jason and Patel, Raj. *A History of the World in 7 Cheap Things. A Guide to Capitalism, Nature and the Future of the Planet*. Oakland: University of California Press, 2017. (Hfst 1).
- Rasmussen, M. B., & Lund, C. *Frontier spaces: territorialization and resource control*. Policy Briefs (Copenhagen Centre for Development Research), 2018(01).
- Sanders, Andreas R. Dugstad; Sandvik, Pål Thonstad; Storli, Espen. *Natural Resource Regulations and the Global Economy*. In: Andreas R. Dugstad (et al.). *The Political Economy of Resource Regulation: An International and Comparative History, 1850-2015*. Vancouver: UBC Press, 2019.
- Josephson, Paul R. *Resources under Regimes. Technology, Environment and the State*. Cambridge (Mass): Harvard University Press, 2004. (Chapter 1: Introduction: Nature, Technology and Worldview).
- Vanhaute, Eric (et.al.). *Commodity Frontiers and the Transformation of the Global Countryside: A Research Agenda*. In: *Journal of Global History (Submitted)*

Tutorials

Tutorial 1 (Oktober 2018)

- Discussie van inleidende literatuur op het onderwerp.
- Bespreking van mogelijke individuele onderzoekspistes.
- De studenten sturen op voorhand een aantal vragen op die ze hebben bij de inleidende literatuur (1/2 pagina).

Tutorial 2 (November 2018)

- Studenten reviewen een zelfgekozen artikel/boek, op basis van het globale onderwerp en ter voorbereiding van een eigen thema, en stellen dit voor.
- Lectuur en bespreking van literatuur en theoretische concepten
- Opdracht: nota (1à 2 pagina's)

Tutorial 3 (begin Februari 2019)

- De studenten bereiden een paper voor (ca. 2 pagina's) waarin ze hun voortgang bespreken, onderwerp uitdiepen en bibliografie indienen.
- Groepsbespreking van het voortgangsrapport.

Tutorial 4 (Maart 2019)

- Praktische workshop georiënteerd op het schrijven van de paper en schrijfvaardigheden (tips and tricks, probleemstelling, hoe structureren, taalgebruik etc.).
- Studenten sturen op voorhand 1 à 2 A4's door met een stuk tekst van hun bachelorpaper.

Tutorial 5 (April 2019)

- Laatste tutorial gericht op de mondelinge presentatie van de bachelorpaper (korte "testpresentatie" van de structuur, en opzet paper) met feedback.

Jeroen Deploige — Visionaire en visuele cultuur in de religieuze geschiedenis van de volle en late middeleeuwen

Abstract

Sinds Augustinus maakte men in de middeleeuwse cultuur een onderscheid tussen drie manieren van kijken: de *visio corporalis* met de lichamelijke ogen, de *visio spiritualis* met de zogenaamde innerlijke ogen en de *visio intellectualis* waarmee men dankzij de goddelijke rede zelfs geen beelden meer nodig had om tot begrip te komen. Visioenen en dromen werden beschouwd als fenomenen die te maken hadden met de *visio spiritualis*. Daarbij ging men ervan uit dat die gewaarwordingen – in de slaap of in extase bijvoorbeeld – konden worden ingegeven door ofwel demonen (in het geval van bezetenen) ofwel goddelijke krachten (de Heilige Geest of engelen).

Visioenen hebben in de loop van de middeleeuwen steeds een belangrijke rol gespeeld. Kerkleiders en wereldlijke heersers beriepen zich erop om hun politiek te verantwoorden, profeten meenden goddelijke boodschappen over de toekomst te kunnen overbrengen, bezetenen brachten soms duivelse listen aan het licht, mystici probeerden via het visioen dichter bij God te komen, sommige lieden wisten via het visioen al tijdens hun leven 'verplaatsingen' naar het hiernamaals te realiseren.... Vanaf de twaalfde eeuw gingen visioenen, neergeschreven in teksten, ook bij uitstek aan vrouwen een uitdrukkingsmiddel bieden waarmee zij ideeën konden verwoorden en autoriteit konden verwerven.

Vanaf de twaalfde en dertiende eeuw echter, merken we dat veel van de thema's en beeldtaal die tot dan toe besloten bleef in teksten, ook via religieuze kunst tot uitdrukking werd gebracht. De mystiek werd als het ware geëxterioriseerd en gematerialiseerd. Het kijken naar, emotioneel geraakt worden door, vereren van, afbeeldingen, beeldrijke materiële cultusobjecten en kunstwerken werd zeer belangrijk, niet alleen meer voor religieuzen, maar ook voor de lekenwereld. Processies en pelgrimages, waarin heiligenbeelden of monstransen centraal stonden, werden heel populair. Dat zorgde dan weer voor heel wat debat binnen de kerk. Hoe dan ook: het goddelijke werd niet meer alleen in de visionaire ervaring gezocht, men wilde er ook door de lichamelijke, zintuiglijke gewaarwording door geraakt worden, vooral dan door het fysiek kijken en aanraken.

De bedoeling van deze HP-III-groep bestaat erin historisch-antropologisch onderzoek te verrichten naar die verschuivende historische betekenis van de visionaire en visuele cultuur tijdens de middeleeuwen.

Mogelijke thema's

Thema's voor papers kunnen zijn :

- de rol van 'profeten' in de middeleeuwse politiek (eventueel toegespitst op concrete mannelijke en/of vrouwelijke profeten)
- de betekenis van demonen tijdens de volle middeleeuwen (in tekst en beeld)
- helderziendheid en waarzeggerij tijdens de middeleeuwen
- eschatologie / eindtijdverwachtingen
- de betekenis van dromen tijdens de middeleeuwen
- vrouwelijke vs mannelijke mystici
- exorcisme en de omgang met waanzin tijdens de middeleeuwen
- de betekenis van miniaturen in handschriften met spirituele teksten
- de plaats van beelden in processies en de ontwikkeling van bedevaartsoorden
- relatie tussen visionaire taal en beeldtaal in de middeleeuwse kunst
- de sublimering van erotiek in middeleeuwse visioenen en afbeeldingen
- de visualisering van heiligencultussen

- ...

Inleidende literatuur (selectie in overleg met de lesgever)

- Caroline Walker-Bynum, 'Visual matter', in Idem, *Christian materiality. An essay on religion in late medieval Europe* (New York, 2011), pp. 37-123.
- Nancy Caciola, 'Mystics, demoniacs, and the physiology of spirit possession in medieval Europe', *Comparative studies in society and history*, 42 (2000), pp. 268-306.
- Jeffrey Hamburger, 'The visual and the visionary: The image in late medieval monastic devotions', in Idem, *The visual and the visionary. Art and female spirituality in late medieval Germany* (New York, 1998), pp. 111-148.
- Barbara Newman, 'What did it mean to say "I saw"? The clash between theory and practice in medieval visionary culture', *Speculum: A Journal of Medieval Studies*, 80 (2005), pp. 1-43.
- Kathryn M. Rudy, "Sewing the Body of Christ: Eucharist Wafer Souvenirs Stitched into Fifteenth-Century Manuscripts, primarily in the Netherlands," *Journal of Historians of Netherlandish Art* 8:1 (Winter 2016) DOI: 10.5092/jhna.2016.8.1.1
- Jutta Sperling, 'Squeezing, Squinting, Spilling Milk: The Lactation of Saint Bernard and the Flemish Madonna Lactans (ca. 1430–1530)', *Renaissance Quarterly*, 71 (2018), pp. 868–918.

Gemeenschappelijke tutorials en bijhorende opdrachten (naast individueel overleg)

1. Oriëntatie: bespreking van gezamenlijke, oriënterende reader met het oog op het verder afbakenen van individuele onderwerpen (voor te leggen: korte leesverslagen)
2. Heuristiek: bespreking moeilijkheden en struikelblokken bij het samenstellen van een bibliografie (voor te leggen: voorlopige bibliografieën)
3. Vraagstelling: verfijnen van probleemstelling en deelvragen (voor te leggen: 1 à 2 A4 met toelichting bij vraagstelling)
4. Interdisciplinaire perspectieven: bespreking van een door de deelnemers samengestelde reader van relevante, niet strikt 'historische' artikelen, bij voorkeur uit andere sociale en humane wetenschappen (voor te leggen: korte leesverslagen)
5. Excursie: naar een nog te bepalen belangrijke collectie van middeleeuwse kunst (vb. Sint-Baafskathedraal of MSK Gent, Teseum Tongeren, Museum Mayer van den Bergh Antwerpen...)
6. Presentatie: presentatie van, en feedback op, de structuur van de papers zoals ze uiteindelijk zullen worden ingediend (voor te leggen: powerpointpresentatie)

Voor de tutorials zal worden samengewerkt met de studenten van collega Anne-Laure Van Bruaene.

Jan Dumolyn — Arm en rijk in de middeleeuwse stad

Vanaf ca. 1050 kwam in onze gewesten een stedelijke samenleving tot stand. Een sterke demografische en economische groei leidden tot een dicht stedelijk netwerk en een bloeiende beschaving waarin verschillende sociale groepen zich positioneerden en ook vaak met elkaar in conflict kwamen. Dat gebeurde in interactie met het platteland en met de vorstelijke staat. De middeleeuwse stadsgeschiedenis is sinds de begindagen van Henri Pirenne een van de klassieke thema's van de Gentse opleiding geschiedenis. Alle mogelijke thema's die in die onderzoekstraditie passen kunnen bij mij behandeld worden.

Voorbeelden van mogelijke thema's

- Handel en koopliedenelites
- Ambachten
- Armenzorg
- Opstanden en politieke strijd
- Criminaliteit en marginale groepen
- Kuststadjes en visserij
- De stad en het vorstelijke hof
- Interactie tussen stad en platteland
- Het stedelijk netwerk

Elementaire bibliografie

- Walter Prevenier & Willem Pieter Blockmans (eds.), *Prinsen en poorters: beelden van de laat-middeleeuwse samenleving in de Bourgondische Nederlanden 1384-1530*, Antwerpen, 1998.
- Véronique Lambert & Peter Stabel (eds.), *Gouden tijden: rijkdom en status in de Middeleeuwen in de Zuidelijke Nederlanden*, Tielt, 2016.
- Anne-Laure Van Bruaene, Bruno Blondé & Marc Boone (eds.), *Gouden eeuwen: stad en samenleving in de Lage Landen, 1100-1600*, Gent, 2016.

Tutorials

Eerste semester

(1) Introductie tot het werkthema: studenten bespreken op basis van een taakverdeling hoofdstukken uit de opgegeven handboeken over de middeleeuwse stad in onze gewesten, of uit een overzichtswerk voor een specifieke stad; aftoetsen van de interesses voor de eigen onderwerpen;

(2) Afbakening van het thema en werkbibliografie: studenten bespreken hun voorlopige bibliografie en lichten toe hoe ze daarbij te werk zijn gegaan;

> in te dienen: werkbibliografie

(3) Verfijning van de probleemstelling: aan de hand van een 'abstract' bespreken de studenten de probleemstelling en concrete onderzoeksvragen m.b.t. hun gekozen onderwerp

> in te dienen: uitgeschreven abstract (ca. 1,5 A4)

Tweede semester

(4) Interdisciplinaire benadering van het gekozen onderwerp: studenten bespreken een tweetal zelf gekozen artikels waarin hun onderzoeksthema vanuit een belovende academische discipline wordt benaderd.

> in te dienen: schematisch overzicht van de hoofdpunten per artikel (1 A4)

(5) Mondelinge presentatie van het literatuuronderzoek: studenten geven op basis van een powerpoint een mondelinge presentatie over hun onderzoeksonderwerp en hun voorlopige resultaten en bevindingen.

Alle tussentijdse werkstukken worden een aantal dagen voor elke bijeenkomst aan de begeleider en medestudenten bezorgd.

Tussen de reguliere tutorialbijeenkomsten door kunnen studenten altijd langskomen voor een individueel begeleidingsgesprek.

Andy Hilkens en Marianna Mazzola — Historiografie in de Syrisch sprekende wereld (4de-13de eeuw)

Het Syrisch begon als het lokale Aramese dialect van Edessa en werd aangenomen als de literaire taal van het Aramese christendom in de oostelijke provincies van het Romeinse Rijk en in het Perzische Rijk. Het kwam tot de derde grootste literaire productie van de oudheid (na Grieks en Latijn), die zich uitstrekt van de 2de tot de 13de eeuw. Omdat de Syrische cultuur geografisch gezien tussen de Byzantijnse en Perzisch-Islamitische wereld lag, betekent dit dat de uitgebreide Syrische historiografische traditie veel bevat dat van direct belang is voor de Byzantijnse en Islamitische geschiedenis. De Syrische geschiedschrijving is ook op zichzelf waardevol, omdat het specifieke culturele perspectieven geeft op de historische gebeurtenissen van het laatantieke en middeleeuwse Midden-Oosten. Als gevolg van de christelijke controverses van de 5e eeuw werd het Syrisch sprekende christendom verdeeld in drie verschillende kerkelijke lichamen (Chalcedonische christenen, de Kerk van het Oosten, de Syrisch-orthodoxe Kerk). Door de schisma's en na de Arabische verovering van het Midden-Oosten bevonden deze kerken zich territoriaal buiten het Romeinse Rijk en ontwikkelden ze hun oorspronkelijke identiteit als niet-keizerlijke kerken, iets wat de vorming van hun historisch geheugen sterk beïnvloedde. Kortom, de specifieke sociale, culturele en confessionele omstandigheden van de Syrische kerken bepaalden hun manier van schrijven van de geschiedenis.

Mogelijke onderwerpen:

Eigen suggesties zijn zeker welkom.

- Genres en trends in de Syrische geschiedschrijving (kerkgeschiedenis, kronieken, chronografie, ...), hun epistemologische waarde en hun relatie met de Griekse traditie
- Analyse van een Syrische historicus (bijv. Johannes van Efeze, Pseudo-Zacharias van Melitene, Michael de Grote, Bar 'Ebroyo').
- Vergelijking van de representatie van thema's, historische gebeurtenissen of (historische) figuren (bv. keizers, bisschoppen, heiligen, ...).
- De ondersteuning van de religieuze identiteit door de opbouw van het verleden.
- De grootste christologische controverses.
- Interreligieuze en interconfessionele contacten/conflicten: Christenen-moslims; christenen-christenen-christenen (Syrisch-orthodoxen, Oost-Syriërs, Armeniërs, Melkiten, Latijnen).

Voorgestelde bibliografie

- Brock, S. P. (1980) 'Introduction to Syriac Studies'. In J.H. Eaton (ed.) *Horizons in Semitic Studies: Articles for the Student*. University Semitics Study Aids 8. Birmingham, pp. 1-33.
- Debié, M. (2015) L'écriture de l'histoire en syriaque: transmissions interculturelles et constructions identitaires entre hellénisme et islam. *Late Antique History and Religion* 12. Leuven.
- Debié, M. (2009) 'Syriac Historiography and Identity Formation', *Church History and Religious Culture* 89:1-3, pp. 93-114.
- Debié, M. (2009) L'historiographie syriaque: Actes de la table-ronde du 18 novembre 2008. Paris.
- Debié, M. and Taylor, D. (2012), Syriac and Syro-Arabic Historical Writing, c. 500-c. 1400, S. Foot and C.F. Robinson (Eds), *The Oxford History of Historical Writing, volume 2: 400-1400*. Oxford.
- Van Rompay, L. (2008) 'The East (3): Syria and Mesopotamia'. In *The Oxford Handbook of Early Christianity*.
- Van Ginkel, J. (2005) History and Community: Jacob of Edessa and the West Syrian Identity. In J. van Ginkel, H. Murre van der Berg & T. van Lint (Eds), *Redefining Christian Identity*, pp. 67-75. Leuven- Paris- Dudley.
- Van Ginkel, J. (2006). 'The Perception and Presentation of the Arab Conquest in Syriac Historiography: How did the Changing Social Position of the Syrian Orthodox Community influence the Account of their

Historiographers?'. In E. Grypeou, M. Swanson & D. Thomas (Eds), *The Encounter of Eastern Christianity with Early Islam*, The History of Christian-Muslim Relations vol. 5, pp. 171-184. Leiden-Boston.

- Weltecke, D. (2009). 'Michael the Syrian and Syriac Orthodox Identity', *Church History and Religious Culture* 89, pp. 115-125.
- Weltecke, D. (2010) 'A Renaissance in Historiography? Patriarch Michael, the Anonymous Chronicle AD A. 1234, and Bar 'Ebroyo'. In H. G. Teule, C. F. Tauwinkl, R. B. ter Haar Romeny & J. van Ginkel (Eds), *The Syriac Renaissance*, Paris-Leuven-Walpole (MA), pp. 95-111.
- Weltecke, D. (2016) 'Bar 'Ebroyo on identity: Remarks on his historical writings', *Hugoye: Journal of Syriac Studies* 9(2), pp. 303-332.
- Wood, P. (2017) 'Historiography in the Syriac speaking world, 300-1000'. In D. King (Ed), *Routledge Companion to the Syriac World*, London.

Organisatie van de tutorials

Let op: Studenten dienen per e-mail contact op te nemen met de docenten om een afspraak te maken om mogelijke onderwerpen te bespreken.

- Tutorial 1 (oktober) Methodologische inleiding over het schrijven van een bachelorpaper en opdracht voor de bibliografie die de student kennis laat maken met het vakgebied. Deze tutorial wordt gevolgd door individuele bijeenkomsten ter vastlegging van een thema.
- Tutorial 2 (december) Bespreking van de bibliografie. Studenten dienen een lijst in met de belangrijkste publicaties voor hun onderwerp en brengen verslag uit over de onderzoeksvragen van de auteurs en hun argumenten.
- Tutorial 3 (februari) Presentatie van de door de student beoogde opzet van de paper: Formulering van de onderzoeksvragen en methodologie.
- Tutorial 4 (maart) Indiening en bespreking van de lopende werkzaamheden.
- Tutorial 5 (april) Mondelinge presentatie van de resultaten en feedback: Studenten presenteren mondeling, door middel van een PowerPoint-presentatie, hun onderwerp, onderzoeksvragen, methodologie en voorlopige resultaten. Ze krijgen feedback waarmee ze hun paper kunnen verbeteren en afronden.

Michael Limberger — Europa op en over zee, 1500-1800

In thema zullen we werken over maritieme en overzeese aspecten van vroegmodern Europa. Scheepvaart en maritieme handel speelden een enorm belangrijke rol in de vroegmoderne tijd. In de historiografie leidt de maritieme geschiedenis een eerder gecompartmenteerd bestaan, als losstaand fenomeen. Nochtans vormde de maritieme sector een bron van inkomen en bepaalde zodanig het leven van duizende mensen die erbij betrokken waren, ofwel als zeeelieden, handelaars, leveranciers en consumpten. De scheepvaart zorgde bovendien voor een toenemende interconnectiviteit zowel binnen Europa alsook over de grenzen van Europa heen.

Met de maritieme expansie die in de vijftiende eeuw van start gaat kwamen er rond 1500 nieuwe interacties tussen Europa en de andere betroffene werelddelen. Dit betrof bepaalde delen van Afrika, Amerika, Azië, de gebieden waar Europeanen als handelaars, veroveraars of kolonisatoren actief waren onmiddellijk, maar daarboven veranderde het de economische, politieke en culturele verhoudingen in de verschillende werelddelen en hun verhoudingen onderling diepgaand. Het onderzoeksgebied van de Europese expansiegeschiedenis heeft in de laatste jaren grondige veranderingen ondergaan. Van een koloniale geschiedenis is zij geëvolueerd naar een globale interactiegeschiedenis waarin acteurs langs beide kanten betrokken waren in diverse interacties, negotiaties en confrontaties, en waar in de diverse contactzones als consequentie van deze interacties allerhande uitwisselingsprocessen en hybride mengculturen ontstonden.

Jullie kunnen kiezen voor een focus op maritieme geschiedenis of de geschiedenis van de interacties tussen Europa en de rest van de wereld in de vroegmoderne tijd. Het vertrekpunt is een selectie van theoretische literatuur rond dit thema, in vervolg zullen individuele onderwerpen uitgewerkt worden.

Inleidende literatuur

- Benjamin, Th., *The Atlantic World: Europeans, Africans, Indians and Their Shared History, 1400-1900*, 2011.
- Bruijn, Jaap. *Zeegang: zeevarend Nederland in de achttiende eeuw*. Zutphen: Walburg pers, 2016.
- Gunn, G., *First Globalization: The Eurasian Exchange, 1500-1800*, Oxford, 2003.
- Mollat du Jourdin, Michel. "De Europese Gemeenschap van het zeevolk." In *Europa en de zee*, uitgegeven door Jacques Le Goff, 199-226. Amsterdam: Agon, 1993.
- Thornton, J.K., *A Cultural History of the Atlantic World, 1250-1820*, Cambridge, 2012. (hs. 5-7).

Inhoud en planning van de tutorials

Tutorial 1 (Oktober)

- Verkenning thematiek – verschillende invalshoeken
- Discussie van inleidende literatuur op het onderwerp.

Tutorial 2 (November)

- Studenten bespreken lektuurtaak
- Voorlopige onderwerpskeuze
- Bespreking en afbakening onderwerp in samenspraak met de begeleider.

Tutorial 3 (Februari)

- Bespreking voortgangsrapport (ca 2 pagina's) (vraagstelling, voortgang onderzoek, voorlopige indeling, bibliografie)

Tutorial 4 (Maart)

- Mondelinge bespreking van de voortgang.
- Praktische vragen en afspraken mbt. het schrijven van de paper

Tutorial 5 (April 2019)

- Bespreking draftversies – laatste feedback
- Test presentatie

Micol Long — Cultural history of the High Middle Ages, Medievalism

NOTE: supervision and instruction will be mostly English (although the students can contact the lecturer in Dutch if they prefer), while the paper will normally be submitted and presented in Dutch.

The Middle Ages have long been perceived as a “dark age” of barbarism, where culture was less developed in comparison with the previous period (Antiquity) and the following one (the Renaissance). This is due to the historical context in which the notion of “Middle Ages” was first created, and to the way in which it evolved through time; perceptions of medieval culture changed alongside with it.

By undertaking historiographical surveys of notions relating to the cultural history of high medieval Western Europe, students will learn to approach representations of the Middle Ages (both in academic and in popular culture) in a critical way, while also acquiring a sense of how the study of the Middle Ages, and of medieval culture in particular, evolved over time.

Surveys may focus on historiographical debates (such as the ones on the use of the notion of “intellectual” in the Middle Ages, of the “renaissance of the twelfth century” and of the “discovery of the individual in the twelfth century”) or analyze the development, reception and evolution of historiographical notions such as “textual community”, “emotional community” or “learning community”. Students may also undertake a survey of the evolution in the scholarly approaches to a specific theme relating to the cultural history of high medieval Western Europe, for example medieval education, religious conversion or homosexuality in the Middle Ages.

Alternatively, a bachelor paper can belong to the field of medievalism, that is the study of the perception, representation and use of the Middle Ages in later periods. Papers may address the development of medievalism as an academic discipline, focusing on specific periods or on specific sub-genres of medievalism (for example, literary medievalism or experiential medievalism).

Students are welcome to make suggestions of their own.

Suggested bibliography

(depending on the theme and approach)

- Giuseppe Sergi, *L'idée de Moyen Âge : entre imaginaire et réalité historique*, trans. Flammarion 2014.
- *European Transformations: The Long Twelfth Century*, ed. by Thomas F. X. Noble and John Van Engen, University of Notre Dame Press 2011.
- *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century*, ed. by Robert L. Benson, Giles Constable, Carol Dana Lanham, Harvard University Press 1982.
- Elizabeth Emery, *Medievalism and the Middle Ages*, in *Studies in Medievalism XVII: Defining Medievalism(s)*, ed. by K. Fugelso, Boydell & Brewer 2009 (series “Studies in Medievalism”, 17).

Content and planning of the tutorials

First semester

The students are required to make first contact with the lecturer (by e-mail or in person) by October to make an appointment. Having a clear idea about a topic for the bachelor paper is not required at this stage, but students are warmly encouraged to express a preference toward a general field (medieval history vs medievalism, cultural vs religious history...) and to mention possible ideas.

1. First meeting (October): **Introductory meeting**. During this meeting, the lecturer will offer general and methodological explanations about the process of writing a bachelorpaper, answer questions and assign

readings that will introduce the students to the potential field (or fields) of study and the historical contexts. Possible topics and approaches will be discussed.

2. Second meeting (November): **Discussion of the bibliography.** The students will report on the assigned reading and on the basis of this, the topic and approach of the bachelor paper will be discussed, with the goal of reaching a provisional decision on the subject of the paper.

3. Third meeting (December): **Discussion of the research question.** The students will present an abstract illustrating the topic and approach of their paper. Over the course of the meeting, the research question and methodology of their papers will be fine-tuned and a working title of the paper will be finalized.

Second semester

4. Fourth meeting (February). **Interdisciplinary approach and structure of the paper.** The student will report on one or two articles (suggested by the lecturer or by the students themselves) from a different discipline which are likely to stimulate ideas for the chosen topic and approach. During the meeting, the progress on the bachelor paper will also be checked on the basis of an updated bibliography and of a provisional table of contents.

5th meeting (April): **Oral presentation.** Students will present orally (in 10 minutes, by using a PowerPoint presentation) their topic, approach and preliminary results. They will receive feedback that will allow them to improve and finalize their paper. This also offers an opportunity to practice in preparation for the defense (verdediging) of the bachelor paper.

Whenever possible, the meetings will be held in small groups: this allows the students to compare their approaches and progress with those of their fellow-students, to benefit from their feedback and to offer feedback on the fellow-students' work. The materials that the students are required to submit in preparation for the meetings (literature reports, bibliography, table of contents...) must be sent via e-mail to the members of the group at least two days before the meeting takes place.

Beside the fixed tutorials, students are always welcome to make contact with the lecturer for guidance. Quick questions will usually be answered via e-mail, whereas to discuss issues at length the supervisor and the student will meet in person (or, in case meeting in person is not possible, via Skype).

Steven Vanden Broecke — Onttovering, wetenschap en zelfbestuur in vroegmodern Europa

Volgens een wijdverbreid narratief gebeurde er in de vroegmoderne periode ongeveer dit: na millennia waarin religie de belangrijkste ideologieën had geleverd voor de organisatie van een maatschappelijke orde en identiteit, deed zich in de periode 1350-1650 een proces van 'secularisering' en 'rationalisering' voor dat uitmondde in de moderniteit. Met name tijdens de Verlichting en de Wetenschappelijke Revolutie werden een autonome menselijke rede en een 'onttoverd', naturaliserend wereldbeeld de nieuwe normen voor maatschappelijke orde en identiteit, en daarin ligt de uniciteit van het Westen als motor van de moderne wereldgeschiedenis.

Dit is uiteraard een narratief waar wij (witte middenklasse Europeanen met een academische opleiding) ons spontaan mee kunnen identificeren. Echter: de beschikbare gegevens suggereren dat er in onze moderne wereld niet minder mensen zijn die deelnemen aan religieuze of magische praktijken dan in het verleden; hoogstens gaat het om *andere* leden van onze maatschappij gaat dan wijzelf. Het verhaal rammelt, en dat rammelen stelt ons voor een belangrijke keuze. Ofwel redden we het verhaal door die anderen te markeren als '*nog* niet modern' of '*nog* bijgelovig' (en dus niet volwaardig behorend tot het heden), ofwel leren we kritisch staan tegenover het verhaal dat we onszelf vertellen over onze moderniteit. In deze werkgroep kiezen we voor het tweede.

De rode draad in deze werkgroep is de vraag hoe historiografie ons kan helpen om kritisch te staan tegenover dit basis-narratief. De gemeenschappelijke afspraak is dat we *niét* tevreden zullen zijn met een opvatting van kritiek als het *aanbrengen van historische uitzonderingen* op het narratief (genre: "het ging toch wel wat langzamer", "ook in en na de 18e eeuw waren er nog vele goedgegelovigen", "het begon allemaal al vóór de 14e eeuw"): uitzonderingen bevestigen immers de regel. Veeleer gaan we op zoek naar een *andere blik* op het basis-narratief zélf, om langs die weg de historische geldigheid ervan meer fundamenteel in vraag te leren stellen.

Hoe doen we dit? Het klassieke basis-narratief heeft vooral aandacht voor *waarin* mensen in het verleden 'geloofden' (God, geesten, heksen, hemelinvloeden, etc.). Dat zullen we *niét* doen: veeleer zijn we geïnteresseerd in de historisch variabele *manieren waarop* mensen in zee gingen met religie, magie, of wetenschap. We benaderen deze fenomenen als historisch evenwaardige praktijken van zelfbestuur: het eigen handelen efficiënt en/of ethisch organiseren. Hoe kunnen we naar religieuze of magische fenomenen in het verleden kijken als actieve praktijken van zelfbestuur? Waarom nemen ze op een bepaald moment wetenschap en natuur aan boord? Hoe werden historische actoren hierdoor uitgedaagd om hun religieuze en magische praktijken anders te bekijken en definiëren? Hoe kunnen we via geschiedenis op een minder insulaire manier leren kijken naar 'onttovering' of 'secularisering' - een manier die wél recht doet aan de diversiteit van vormen van zelfbestuur in onze eigen maatschappij?

Dat is onze basis-insteek. Om één en ander beheersbaar te maken, stel ik twee hoofdthema's voor:

1. **Astrologische cultuur.** In vroegmodern Europa was astrologie tot c. 1640 een volwaardige academische wetenschap, die bovendien een enorme diffusie kende in de bredere maatschappij via geschiedschrijving, medische praktijk, de stevige implantatie van hof- en privé-astrologen, en vooral de astrologische jaarvoorspellingen die elk jaar hun weg vonden naar c. $\frac{1}{3}$ van de Europese huisgezinnen. Astrologie stelt op die manier al te makkelijke distincties tussen 'wetenschap' en 'magie' op de helling. Over haar geschiedenis bestaat ondertussen een rijke en erg diverse historische literatuur, die makkelijk met veel bredere historiografische kwesties in verband kan gebracht worden, en dat ideaal materiaal vormt voor bachelor- of masterscripties.
2. **Religie en wetenschap.** De Italiaanse bisschop Petrus Damiani (11e eeuw) was misschien wel de eerste die het beruchte concept opwierp van filosofie als "dienstmaagd van de theologie". Men kan inderdaad moeilijk onderschatten in welke mate academische wetenschap tot in de 17e eeuw in dienst stond van religieuze uitdagingen en bekommernissen. Echter, vanaf c. 1350 zien we ook hoe steeds meer

wetenschappers (universitair en niet-universitair) de mens in de eerste plaats benaderen als een kind van de natuur, en pas dan van God. Dat leidt tot steeds meer spanningen (Galilei is slechts het topje van de ijsberg), maar vooral ook tot een massa pogingen om te herdenken wat religie en wetenschap precies zijn en hoe ze zich tot elkaar verhouden. Over al deze pogingen bestaat een grote en boeiende literatuur, die minstens duidelijk maakt dat klassieke concepten als 'secularisering' of 'onttovering' niet goed werken om te beschrijven wat er aan de hand was. Hoe we er dan wél over kunnen denken, kan via een bachelorscriptie worden geëxploreerd.

Eigen voorstellen die buiten het bestek van deze hoofdthema's liggen kunnen echter zeker besproken worden.

Inleidende literatuur

[Dit zijn smaakmakers. Neem zeker contact op indien je meer gerichte literatuur wil over één specifieke interesse]

- Euan Cameron, *Enchanted Europe*
- Robin Barnes, *Astrology and the Reformation*
- Robert S. Westman, *The Copernican Question*
- Steven Vanden Broecke, "From Cosmic Governance to Governmentality: Shaping Sublunary Order in Seventeenth-Century French Critiques of Astrology"
- Ronald Numbers, *Galileo Goes to Jail and Other Myths about Science and Religion*
- Jonathan Israel, *The Radical Enlightenment*
- Dan Edelstein, *The Super-Enlightenment. Daring to Know Too Much* en bijhorende [website \(https://library.stanford.edu/collections/super-enlightenment\)](https://library.stanford.edu/collections/super-enlightenment)
- Charles Taylor, *A Secular Age*, evenals [The immanent frame](https://tif.ssrc.org/) website (<https://tif.ssrc.org/>)

Inhoud en planning van de tutorials

- *Tutorial 1*: Kennismaking en discussie over het algemene thema en de basis-insteek. Klassikale lectuur van een sleutel-artikel.
- *Tutorial 2*: Nadere kennismaking met de twee hoofdthema's. Voorbereidende lectuur- en essay-opdracht.
- *Tutorial 3*: Eerste afbakening van bachelorscriptie-onderwerp.
- *Tutorial 4*: Het genre van de bachelorscriptie. Klassikale oefening in historiografische lectuur.
- *Tutorial 5*: Inleiding + argument van een paper in de steigers zetten
- *Tutorial 6*: Koppelen historiografisch review aan suggesties voor verder onderzoek
- *Tutorial 7*: Presenteren van je literatuur-onderzoek

Anne-Laure Van Bruaene — De visuele cultuur van de Nederlandse Opstand

De Nederlandse Opstand (1566-1648) was een langgerekt militair conflict en bijwijken ook een hevige burgeroorlog. Deze periode – van Bruegel tot Rubens – staat echter ook bekend omwille van haar hoogstaande kunstproductie met Antwerpen en later Amsterdam als centrum. Er bestaan veel kunsthistorische studies over individuele kunstenaars en hun ateliers, over de ontwikkeling van nieuwe media en genres en over specifieke kunstwerken. De bedoeling van deze HP3-groep is om deze literatuur vanuit een historisch perspectief te evalueren. De centrale vraag is wat de wisselwerking was tussen het politieke en religieuze conflict van de Nederlandse Opstand en de kunstproductie in de Nederlanden. Een bijzondere aandacht zal daarbij gaan naar de veranderende - en vaak controversiële - betekenis van het beeld. Mogelijke invalshoeken zijn:

- De studie van specifieke media zoals de schilderkunst, de prentkunst, de miniatuurkunst, de beeldhouwkunst, de wandtapijtkunst, de glasschilderkunst en de studie van specifieke genres zoals heraldiek, het portret (groepsportret, miniatuurportret), het stadszicht, het album amicorum, het kostuumboek, de graftombe etc. met nadruk op de mogelijkheden die deze media en genres boden voor politieke propaganda en religieuze communicatie;
- De studie van de politisering van het beeld in nieuwe wetenschapstakken zoals cartografie, etnografie, botanie etc. en de studie van de rol van nieuwe epistemologische ordeningsprincipes zoals het 'theater' en het 'museum';
- De studie van iconoclasm, ballingschap en migratie, politiek en religieus activisme, irenisme, de wisselwerking tussen schilders en rederijders, de opkomst van de kunsttheorie etc. waarbij de recente, algemene historische inzichten worden geconfronteerd met het oeuvre van bepaalde kunstenaars (Pieter Bruegel de Oude, Frans Floris, Michiel Coxie, Marcus Gheeraerts, Joris Hoefnagel, Frans Hogenberg, Otto Vaenius, Maarten van Heemskerck, Hans Vredeman de Vries...), met de patronage door belangrijke opdrachtgevers (wereldlijke en bisschoppelijke hoven, clerici, edellieden, rijke kooplieden...) en met de rol van drukkers-uitgevers en verzamelaars (Christoffel Plantijn, Abraham Ortelius...).

Literatuursuggesties:

- Bass, Marisa Anne. *Insect artifice. Nature and art in the Dutch Revolt*. Princeton: Princeton University Press, 2019.
- Jonckheere, Koenraad. *Antwerp art after iconoclasm. Experiments in decorum, 1566-1585*. Brussels: Mercatorfonds, 2012.
- Meganck, Tine L. *Erudite eyes. Friendship, art and erudition in the network of Abraham Ortelius (1527-1598)*. Leiden: Brill, 2017.
- Mochizuki, Mia M. *The Netherlandish image after iconoclasm, 1566-1672. Material religion in the Dutch Golden Age*. Aldershot: Ashgate, 2008.

Gemeenschappelijke tutorials en bijhorende opdrachten (naast individueel overleg):

1) Oriëntatie

bespreking van gezamenlijke, oriënterende reader met het oog op het verder afbakenen van individuele onderwerpen (voor te leggen: korte leesverslagen);

2) Heuristiek

bespreking moeilijkheden en struikelblokken bij het samenstellen van een bibliografie (voor te leggen: voorlopige bibliografieën);

3) Vraagstelling

verfijnen van probleemstelling en deelvragen (voor te leggen: 1 à 2 A4 met toelichting bij vraagstelling);

4) Interdisciplinaire perspectieven

bespreking van een door de deelnemers samengestelde reader van relevante, niet strikt 'historische' artikelen, bij voorkeur uit andere sociale en humane wetenschappen (voor te leggen: korte leesverslagen);

5) Presentatie

presentatie van, en feedback op, de structuur van de papers zoals ze uiteindelijk zullen worden ingediend (voor te leggen: powerpointpresentatie);

De tutorials worden samen met de groep van collega Jeroen Deploige gehouden.

Steven Vanderputten — Diversiteit en maatschappelijke betekenis van het religieuze leven tijdens de vroege en volle middeleeuwen (c. 400-1200)

Een groot deel van de Westerse bevolking uit de vroege en volle middeleeuwen kwamen in contact met mensen wiens bestaan bepaald werd door religieus geïnspireerde vormen van (fysiek of psychisch) ascetisme en wereldvlucht. Die laatste groep was uitermate gevarieerd, en bestond uit (m/v) contemplatieve kloosterlingen, monniken en zusters die gasthuizen en hospitalen uitbaatten, maar ook uit rondtrekkende asceten, eremieten, kluizenaars, 'huisasceten', en ten slotte ook uit mensen die slechts gedurende zekere tijd een ascetisch bestaan leidden. Maar wie waren die mensen, en hoe kwamen ze in dat leven terecht? Was er naast familiale, economische, en andere druk ook ruimte voor persoonlijke levenskeuzes? Stonden de verschillende vormen van ascetisme in concurrentie met elkaar, of was er samenwerking en symbiose? En vooral: welke impact hadden zij op hun wereldlijke omgeving? In de afgelopen twee decennia heeft het onderzoek ter zake enorme sprongen voorwaarts gemaakt. Hieruit blijkt dat eremieten, kluizenaars, en andere asceten allesbehalve een marginaal fenomeen waren: maar tot nu toe ontbreekt een overzicht.

Mogelijke thema's voor bachelorpapers zijn:

- Kluizenaars en kluizenaressen: percepties en levensomstandigheden;
- Materiële en ruimtelijke aspecten van het kluizenaarschap;
- Eremitische gemeenschappen;
- Rondtrekkende predikers en sociale contestatie;
- Maatschappelijke rol van eremieten en kluizenaars en relatie met de rest van de samenleving;
- Literaire receptie van eremitisme en kluizenaardom;
- Inter- en transculturele contacten van eremieten, predikers, en kluizenaars;
- Transformatie van eremitische gemeenschappen in kloostergemeenschappen;
- Invloed van ascetische idealen en gedragspatronen op de lekenwereld, inzonderheid adellijke idealen van mannelijkheid en vrouwelijkheid.

De lesgever is verder bereid alle onderzoek te begeleiden naar aspecten van het middeleeuwse religieuze leven (met het accent op de periode voor 1250) en nodigt studenten naast bovenstaande onderwerpen hun eigen thema voor te stellen of aan te geven waar hun interesse ligt.

Inleidende literatuur

- R. Alciati, And the Villa Became a Monastery: Sulpicius Severus' Community of Primuliacum, in H. Dey en E. Fentress (ed.), *Western Monasticism ante litteram. The Spaces of Monastic Observance in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Turnhout 2011, p. 85-98.
- A.-M. Helvétius, Le monachisme féminin en Occident de l'Antiquité tardive au haut Moyen Âge, in *Monachesimi d'orient e d'occidente nell'alto medioevo*, 2 vols., Spoleto 2017, vol. 1, p. 193-230.
- M. De Jong, *In Samuel's Image. Child Oblation in the Early Medieval West*, Leiden 1996.
- M. Lauwers (ed.), *Guerriers et moines. Conversion et sainteté aristocratiques dans l'Occident médiéval (IXe - XIIe siècle)*, Antibes 2002.
- (mits voldoende kennis van het Duits) W. Teske, [Laien, Laienmönche und Laienbrüder in der Abtei Cluny: Ein Beitrag zum "Konversen-Problem"](#), *Frühmittelalterliche Studien* 11 (1977), p. 288-339.
- S. Vanderputten, Then I Received the Habit of Holy Religion. Memorializing the Monastic Profession at the Turn of the Twelfth Century, *Sacris Erudiri* 49 (2010), p. 379-406.
- K. Gunn en L.H. McAvoy (ed.), *Medieval Anchorites in the Communities*, Woodbridge 2016.
- G. Constable, *The Reformation of the Twelfth Century*, Cambridge 1996.

Inhoud en planning van de tutorials

Tutorial 1 (oktober)

- Inleiding op het thema door de lesgever en medewerker(s)
- Bespreking van max. 5 titels uit de literatuurlijst (vooraf door te nemen door de studenten)

Tutorial 2 (oktober)

- Studenten doen een voorstel voor onderwerp (vooraf per email doorsturen)
- Bespreking van de onderwerpen en toetsing haalbaarheid
- Demonstratie samenstellen van een bibliografie

Tutorial 3 (december)

- Bespreking bibliografie en vastleggen literatuurlijst
- Bespreking probleemstelling (vooraf in te sturen)

Tutorial 4 (februari)

- Bespreking voortgangsrapport met probleemstelling, structuur en bibliografie (vooraf in te sturen)

Tutorial 5 (februari/maart)

- Mondelinge presentatie (15 minuten) over voortgang bachelorpaper
- Bespreking van het schrijfproces van een bachelorpaper

Geert Van Goethem — International or Inter-national. Methods, practices, ideas and ideologies of International Non-Governmental Organizations (INGO's)

Buitenlands beleid is niet enkel een zaak van nationale regeringen. Vanaf het midden van de 19e eeuw zien we de opkomst van een internationale civil society met INGO's die zelf actief een eigen buitenlands beleid gaan ontwikkelen, maar die ook gaan proberen om het beleid van regeringen en Intergovernmental Organizations (IGO's) te beïnvloeden. De maatschappelijke thema's waarrond deze organisaties werken zijn dan ook grensoverschrijdend en vragen zowel coördinatie als informatie-uitwisseling tussen nationaal opererende actoren op het vlak van internationale agendasetting en transnationale actie. Het gaat hier om klassieke thema's als arbeid, vrede, vrouwen, mensenrechten, milieu, holebi, tot meer recente fenomenen zoals basisinkomen.

Sinds in 1839 de Anti-Slavery International werd opgericht, zijn de INGO's exponentieel in aantal toegenomen. In totaal zijn er vandaag naar schatting zo'n 60.000 actief, wat wijst op het belang van deze steeds groeiende internationale civil society. INGO's zijn in regel koepelorganisaties van NGO's. Hun leden zijn dus geen individuen, maar organisaties. Het zijn vaak reuzen met miljoenen leden maar organisatorisch en budgettair zijn het dikwijls dwergen. Dit betekent dat er vaak spanningen zijn tussen het nationale en het internationale niveau.

De centrale vraag die we ons daarom stellen is of en hoe dergelijke INGO's er al dan niet in slagen om nationale belangen en tegenstellingen te overstijgen en een daadwerkelijk internationalistische praktijk te ontwikkelen. We verruimen die vraag ook naar regio's, dus in welke mate binnen INGO's de belangen en thema's vanuit de Noord-Atlantische regio's centraal staan en of er ruimte is voor inbreng en participatie vanuit de Global South. Daarnaast bekijken we de maatschappelijke impact van INGO's, hun successen en mislukkingen. Hoe gaan ze om met 'golven', momenten waar transnationale actie makkelijker succes oplevert en, belangrijk, momenten waarop internationalisme failliet lijkt. De mogelijkheid bestaat ook om het fenomeen vanuit diverse perspectieven te bekijken, zowel institutioneel (Oxfam, Greenpeace, Amnesty International ...) als naar campagnes (slavernij, 8-urige werkdag, landmijnen, vrouwenstemrecht, boycotacties ...), periodes (b.v. 1830-1890, 1900-1925, 1930-1950, 1940-1975...) of thema's (vrede, milieu, mensenrechten ...).

Inleidende literatuur

- Reinalda, Bob, *The Routledge history of international organizations: from 1815 to the present day*, Routledge: Abingdon, 2009.
- Keck, Margaret E., *Activities beyond borders: advocacy networks in international politics*, Cornell university press: Ithaca (NY), 1998.
- Clavin, Patricia, Defining transnationalism, in: *Contemporary European History*, Vol. 14, No. 4, Theme Issue: *Transnational Communities in European History, 1920-1970* (Nov., 2005), pp. 421-439.

Inhoud en planning van de tutorials

We starten met de voltallige groep met een algemene inleiding, waarin we zowel de inhoud als de structuur van de papers grondig overlopen. Daarna volgt een eerste oefening met lectuur en bespreking van enkele theoretische publicaties. De volgende tutorial concentreren we ons dan op een selectie van de cases (de studenten brengen zelf een case aan die in het verlengde ligt van hun persoonlijke interesse). Daarna verlaten we de groepsformule en gaan we over tot individuele begeleiding, waarbij we stap na stap de paper opbouwen. Het aantal contact en feedbackmomenten hangt af van de evolutie van de student, maar bedraagt toch minimaal drie.

Koen Verboven — Minderheden en vreemdelingen in de Klassieke Oudheid

De Geschiedenis van de Klassieke Oudheid is het verhaal van de integratie van het Mediterrane zeegebied en haar omliggende regio's in een cultureel diverse maar religieus, economisch en politiek nauw verweven ruimte.

Het begin van deze *longue-durée* beweging situeert zich in de achtste eeuw v.C., wanneer Griekse en Fenicische kolonisten zich over de Middellandse Zee verspreidden. Het einde kunnen we situeren in de zevende eeuw n.C., met de expansie van de Islam. Het Romeinse rijk zorgde ervoor dat deze integratiebeweging zich in één politieke structuur vertaalde en zich tot in Schotland en de Rijn grens kon doorzetten. Ongeveer een kwart van de wereldbevolking werd zo betrokken in een verhaal dat de wereldgeschiedenis vorm gaf.

Maar dit is geen verhaal zonder horten en stoten. Het bood opportuniteiten aan handelaars en kolonisten, maar ging ook gepaard met geweld en onnoemelijke wreedheden. Minderheden en vreemdelingen werden vertrouwde fenomenen in deze eengemaakte ruimte. Sommigen behoorden tot de overwinnaars, zoals de Grieks/Macedonische elites in de hellenistische koninkrijgen of the Romeins/Italiaanse handelaars en grondbezitters die zich in de veroverde gebieden vestigden. Anderen werden als slaven of krijgsgevangenen meegevoerd. Nog anderen vestigden zich als handelaars in verre gebieden.

In dit thema gaat het niet om de grote 'volksverhuizingen' of de Griekse of andere kolonisatiebeweging. Wel om de aanwezigheid van 'anderen' in lokale en regionale gemeenschappen; etnische, culturele en religieuze minderheden; hoe ze zich gedwongen of gelaten integreerden, hoe ze gesegregeerd werden of zich bewust afzijdig hielden; hoe ze uitgesloten werden of zich als elites van de 'plaatselijke bevolking' onderscheidden; hoe ze zich verenigden; hoe ze hun gewoontes, tradities en culten levendig hielden; enzovoort.

Binnen dit thema kan je je toelagen op de studie van een minderheidsgroep of -categorie naar keuze. Mogelijke onderwerpen zijn

- Metoiken in Athene
- Joden in Alexandrië/Egypte/Rome/...
- Feniciërs in Griekenland/Rome/...
- Romeinse burgers in....
- ...

Maar uiteraard zijn ook eigen voorstellen welkom, zij het steeds in overleg met de begeleider. Mocht je wat inspiratie willen opdoen, kan je altijd eens grasduinen op de 'Classics at the Intersections' blog, <https://rfkclassics.blogspot.com>. En mocht je twijfelen aan de maatschappelijke relevantie, lees dan eens 'We Condone It by Our Silence. Confronting Classics' Complicity in White Supremacy' (<https://eidolon.pub/we-condone-it-by-our-silence-bea76fb59b21>)

Als voorbeeld van een Review artikel over dit thema, kan je volgende paper lezen:

- Zuckerman, Constantine. 1985. 'Hellenistic Politeumata and the Jews: A Reconsideration'. *Scripta Classica Israelica* 8: 171-85.

Inleidende literatuur

Algemeen over culturele, religieuze en etnische minderheden

- Balsdon, J. P. V. D. 1979. *Romans and Aliens*. London: Duckworth.
- Derks, Ton, and Nico Roymans, eds. 2009. *Ethnic Constructs in Antiquity: The Role of Power and Tradition*. Amsterdam University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt46n1n2>.
- Harland, Philip A. 2009. *Dynamics of Identity in the World of the Early Christians: Associations, Judeans, and Cultural Minorities*. New York; London: T & T Clark.

Metoiken

- Kamen, Deborah. 2013. 'Chapter 4: Metics; Chapter 5: Privileged Metics; Chapter 8: Naturalized Citizens'. In *Status in Classical Athens*, 43–61, 79–86. Princeton: Princeton University Press.
- Whitehead, David. 1984. 'Immigrant Communities in the Classical Polis : Some Principles for a Synoptic Treatment'. *L'antiquité Classique* 53: 47–59.

Joodse gemeenschappen

- Gruen, Erich S. 2002. *Diaspora Jews amidst Greeks and Romans*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Feldman, Louis H. 2001. *Jew and Gentile in the Ancient World: Attitudes and Interactions from Alexander to Justinian*. Princeton: Princeton University Press.

Handelaarsgemeenschappen (trade diaspora's)

- Terpstra, Taco T. 2019. 'Chapter 2: Public Institutions and Phoenician Trade'. In *Trade in the Ancient Mediterranean: Private Order and Public Institutions*, 33–82. Princeton: Princeton University Press.
- Terpstra, Taco T. 2013. *Trading Communities in the Roman World : A Micro-Economic and Institutional Perspective*. Columbia Studies in the Classical Tradition 37. Leiden: Brill.
- Verboven, Koenraad. 2018. 'Handelaarsgemeenschappen in de Romeinse Wereld. Netwerken, Cultusgenootschappen of Gilden?' *Tijdschrift Voor Geschiedenis* 131: 207–35.

Minderheden in Rome

- Noy, David. 2000. *Foreigners at Rome: Citizens and Strangers*. London: Duckworth with the Classical Press of Wales.
- Tacoma, Laurens Ernst. 2016. *Moving Romans: Migration to Rome in the Principate*. Oxford: Oxford University Press.

Romeinse en Italiaanse gemeenschappen in de provincies

- Van Andringa, W. (2003). 'Cités et communautés d'expatriés installées dans l'Empire romain : le cas des « cives Romani consistentes »', in N. Belayche and S.C. Mimouni (eds.), *Communautés religieuses dans le monde gréco-romain*. Turnhout, 49–60.
- Wilson, A.J. (1966). *Emigration from Italy in the Republican age of Rome*. Manchester.

Tutorials en tussentijdse opdrachten

(Opm. De opdrachten en tutorials lopen zoveel mogelijk samen met deze van de andere themagroepen 'oudheid'.)

Oktober : Introductieles.

November: opdracht #1:

Je schrijft een **kort opzetje waarin je het onderwerp toelicht met mogelijke onderzoeksvragen** waarop je wil verder werken. Je zoekt en leest **vijf academische recensies** van minimaal drie verschillende boeken die voor jou thema/onderwerp relevant zijn. Geeft hiervan een correcte bibliografische verwijzing en licht deze recensies kort (twee à drie zinnen volstaan). De hoeft de boeken zelf niet (noodzakelijk) te gelezen te hebben.

December: tutorial #1 + opdracht #2

Je schrijft zelf een **boekrecensie** over een boek dat van belang is voor het door jouw gekozen onderwerp. Tijdens het tutorial stel je kort je recensie (en het boek in kwestie) voor en bespreken we beiden. Ook de november opdracht wordt besproken.

December: opdracht #3

Je schrijft een opzet met vraagstelling + verantwoording, voorlopige hoofdstukindeling, voorlopige bibliografie, met leesprogramma (wat heb je al gelezen, wat ga je nog lezen).

Deadline: voor aanvang van de januari zittijd

Februari: tutorial #2 + opdracht #4

'Work- in-progress seminar': presentatie van onderzoeksproble(e)m(en) en -vragen die centraal staan in het debat dat je in je review paper wil bespreken.

Opdracht #4

Je maakt een eerste opzet van je volledige bachelorpaper. Je stelt deze voor op het tutorial en we bespreken deze.

Maart: tutorial #3 + opdracht #5

een 'work in progress' seminar

Opdracht #5: de tot hiertoe geschreven tekst stel je ter beschikking van de begeleiders en medestudenten, je geeft een korte presentatie geeft over je lopende onderzoek, wat je al gedaan hebt, wat je nog gaat doen, eventuele problemen e.d.m.

April: tutorial #4 + opdracht #6

Opdracht #6: Je dient een zoveel mogelijk voltooide kladversie in

tutorial: je geeft een volledige presentatie van het eindresultaat voor je begeleiders en medestudenten.

Het spreekt vanzelf dat je in tussentijd steeds individueel contact kan opnemen met je begeleiders.

Christophe Verbruggen, Violette Pouillard en Jan Vandersmissen - Bite back: mens, natuur en milieu (19de-20^e eeuw)

Conflict en macht zijn centrale noties in de geschiedenis van de verhouding van de mens in relatie tot natuur en milieu. Groepen en individuen hebben altijd hun belangen en aanspraken op natuurlijke bronnen en leefmilieu verdedigd. Vertrekkend vanuit de lectuur van het boek *Nature and Power: A Global History of the Environment* van Joachim Radkau (2008) en *Ecology en Power* (Corey Ross, 2017), zoeken we het kruispunt op waar recente inzichten uit de sociale geschiedenis en de ecologische geschiedenis elkaar vinden. In deze groep zal getracht worden het onderzoek naar 'contentious politics' te koppelen aan recent onderzoek binnen de ecologische geschiedenis. Na het terrein te hebben overgelaten aan sociologen, hebben historici protest en 'contention' herontdekt. 'Contentious politics' kan breed ingevuld worden: het gaat niet alleen om collectieve actie maar ook om individueel protest en zelfs individuele bestaansstrategieën. We hebben ook aandacht voor de intersectie tussen milieu- en sociale ongelijkheid. Tegelijkertijd stellen we ons ook de vraag in welke mate de 'agency' van dieren, de veerkracht en het aanpassingsvermogen van de natuur kan meegenomen worden in een verfrissende interdisciplinaire kijk op de dynamiek tussen de mens en milieu. Samenwerking met biologen, ecologen, geologen, etc. is daarbij cruciaal. We bespreken een aantal klassiekers uit de ecologische geschiedschrijving waarin kruisbestuiving tussen geschiedenis en andere disciplines tot vernieuwende inzichten heeft geleid en we formuleren op basis hiervan een eigen interdisciplinair onderzoeksopzet. Een dergelijke interdisciplinaire en holistische kijk is bij uitstek relevant voor een verfrissende kijk op de 'entangled history' van gekoloniseerde gebieden. Aan de hand van een casestudie wordt een kritische balans opgemaakt van de manier waarop historici deze waaier van perspectieven integreren. Er wordt gefocust op centraal Afrika en Egypte, al kunnen de onderwerpen ook een Belgische of Europese casus zijn met aandacht voor globale processen.

Voorbeelden van onderwerpen die verder kunnen worden afgebakend door het uitwerken van een casus zijn:

De dynamiek tussen mensen en vogels (meerdere sub-thema's: cultuurhistorisch, biologisch,...);

- Waterkwaliteit en zoetwatervisserij in de lange 19de eeuw;
- Van bacteriën tot waterhyacinten: de ecologische implicaties van kolonialisme;
- Het vertoog over 'exote' planten- en diersoorten;
- De sociale oorzaken en - effecten van milieurampen;
- Sociale ongelijkheden en milieuvervuiling;
- Biotechnologie, industriële veelt en verzet tegen dierenexploitatie;
- Milieuactivisme, ecofeminisme, dierenactivisme (meerdere mogelijk);
- De geschiedenis van de Nijlkrokodil in Egypte;
- Migratie van diersoorten (focus op Afrika);
- De geologie en ontginning van delfstoffen in Katanga: de ecologische impact van de imperiale mijnbouw (vb. casus Shinkolobwe, radiumindustrie, uraniumtoepassingen, enz.);
- De 'bescherming' van Midden-Afrikaans grootwild (olifant, gorilla, okapi): jacht, taxidermie, diorama's, nationale parken, enz.
- Afrikaanse botanische netwerken: de 'koloniale' plantentuin van Laken (op basis van nog niet geëxploreerd materiaal in het Afrika Archief, Buitenlandse Zaken); het Afrikaans herbarium in de Nationale Plantentuin, de plantentuinen van Eala en Kisantu.

Selectieve literatuurlijst:

- Agnoletti, Mauro, and Simone Neri Seneri, eds. *The basic environmental history*. Vol. 4. Springer, 2014.
- Boonstra, Wiebren. "Conceptualizing power to study social-ecological interactions." *Ecology and Society* 21.1 (2016).

- De Rijk, J. H. *Vogels en mensen in Nederland 1500-1920*, 2015.
- Kean, Hilda. *Animal Rights. Political and Social Change in Britain since 1800*. London, 1998.
- Massard-Guilbaud, Geneviève, and Richard Rodger, eds. *Environmental and Social justice in the City. Historical Perspectives*, Cambridge, 2011.
- Radkau, Joachim. *Nature and power: a global history of the environment*. Cambridge University Press, 2008.
- Ross, Corey. *Ecology and Power in the Age of Empire: Europe and the Transformation of the Tropical World*. Oxford University Press, 2017.
- Sörlin, Sverker, and Paul Warde. "The problem of the problem of environmental history: a re-reading of the field." *Environmental History* 12.1 (2007): 107-130.
- Warde, Paul, Libby Robin, and Sverker Sörlin. *The Environment: A History of the Idea*. JHU Press, 2018.

Planning

Tutorial 1 (oktober 2019). Introductie van de inleidende literatuur op het onderwerp. De studenten sturen op voorhand een aantal vragen op. Eerste bespreking van mogelijke individuele onderzoekspistes.

Tutorial 2 (eind november 2019). Studenten reviewen een zelfgekozen artikel/boek ter voorbereiding van het eigen thema. Het boek wordt geplaatst binnen de historiografie, met veel aandacht voor de gehanteerde theoretische concepten en methodologie. Opdracht: korte bespreking (1 à 2 pagina's). Voor de kerstvakantie wordt een de bibliografie ingediend in een gedeelde Zotero-bibliotheek.

Tutorial 3 (begin februari 2019). De studenten bereiden een paper voor (1 à 2 pagina's) waarin ze hun voortgang bespreken en hun onderwerp uitdiepen. De voortgang wordt in groep besproken.

Tutorial 4 (maart 2019). Praktische workshop georiënteerd op het schrijven van de paper en schrijfvaardigheden (tips and tricks, probleemstelling, hoe structureren, taalgebruik etc.). Studenten sturen op voorhand een aanzet tot inleiding en inhoudstafel (minimaal 2 pagina's).

Tutorial 5 (april 2019). Laatste tutorial gericht op de mondelinge presentatie van de bachelorpaper en bespreking paper.

René Vermeir — Wetten en geboden in de Habsburgse Nederlanden

Thema

In het academiejaar 2019-2020 zal worden gewerkt rond het thema regelgeving in de Habsburgse Nederlanden, met name **wetgeving** door de vorstelijke instellingen en de gewestelijke raden, en **verordeningen** van allerlei aard uitgevaardigd door de lokale en regionale autoriteiten.

We zullen dit brede onderwerp in eerste instantie benaderen aan de hand van de (internationale) wetenschappelijke literatuur, om vervolgens over te gaan tot de analyse van enkele door de studenten gekozen casussen. Dit kan in concreto gaan over de wetgeving van Karel II in de Nederlanden (1665-1700), of over verordeningen uitgevaardigd in een bepaalde stad, kasselrij of meierij in de 16e-18e eeuw.

De presentatie en verwerking van de literatuur gebeurt in functie van een aantal concrete onderzoeksvragen, zoals rond de onderlinge verhouding tussen de vorstelijke wetgeving en de voorschriften op lokaal en regionaal niveau en hoe deze is geëvolueerd in de tijd, over het ritme en de frequentie van de regelgeving, over de procedures waren die daarbij werden gevolgd (initiatief, overleg, redactie, overleg, uitvaardiging, toepassing ...), en rond de specifieke thema's die in de teksten worden aangekaart (openbare orde, veiligheid, volksgezondheid, armenzorg, bepalingen inzake handel en nijverheid ...). De aandacht gaat daarbij uiteraard ook uit naar de meer algemene processen die uit de verordeningen kunnen worden afgeleid, zoals gedragsregulering en sociale disciplineren, staatsvorming of economische politiek, en naar hoe de casus van de Habsburgse Nederlanden kan worden gesitueerd in een breder West-Europees kader.

De nadruk ligt uiteraard op een intense kennismaking met de ruim beschikbare literatuur, maar tegelijk zal ook een prospectie worden gemaakt van welke steden en plattelandsregio's archivalische mogelijkheden bieden tot de analyse van de lokale en regionale regelgeving. In functie van de resultaten van deze terreinverkenning kunnen enkele concrete voorbeelden worden geselecteerd die tijdens de tutorials kunnen worden gepresenteerd.

Om de verwerking van archivalia te ondersteunen, zal in de loop van het academiejaar het softwareprogramma Transkribus aan de groep worden voorgesteld (project dr. Annemieke Romein). Het biedt Handwriting Text Recognition aan, waardoor seriële bronnen deels automatisch kunnen worden getranscribeerd, wat een belangrijk hulpmiddel is in het kader van een wetenschappelijke bronnenpublicatie, die ook deel kan uitmaken het onderzoek.

Bibliografische oriëntatie

- Cauchies (Jean-Marie). *"Es plantar un mundo nuevo." Légiférer aux anciens Pays-Bas (XIIe– XVIIIe siècle)*. Brussel, Académie Royale de Belgique, 2019.
- Der Weduwen (Arthur). "'Everyone has hereby been warned.' The Structure and Typography of Broadsheet Ordinances and the Communication of Governance in the Early Seventeenth-Century Dutch Republic", in: Pettegree (Andrew), ed. *Broadsheets: Single-Sheet Publishing in the First Age of Print*. Leiden, Brill, 2017, pp. 240-267.
- Härter (Karl). "Security and "Gute Policey" in Early Modern Europe: Concepts, Laws, and Instruments", in: *Historical Social Research*, 35/4 (2010), pp. 41-65.
- Kotkas (Toomas). *Royal Police Ordinances in Early Modern Sweden. The Emergence of Voluntaristic Understanding of Law*. Leiden, Brill, 2014.
- Napoli (Paolo). *Naissance de la police moderne. Pouvoir, normes, société*. Parijs, La Découverte, 2003.
- Padoa-Schioppa (Antonio), ed. *Legislation and justice*. Oxford, Oxford University Press, 1997.

Tutorials

Er vinden drie tutorials plaats in het eerste semester, en twee in het tweede semester. Tijdens de eerste bijeenkomst (begin oktober) worden de verschillende aspecten van het thema voorgesteld en wordt toelichting gegeven bij enkele theoretische concepten en bij de gemeenschappelijke reader die alle groepsleden zullen moeten lezen, verwerken en (deels) presenteren. Er zal dan ook al kort worden ingegaan op de verschillende praktijkcasussen die mogelijk zijn, elk met eigen particuliere kenmerken (grote en kleine steden, plattelandsgemeenschappen, kustgebieden of meer inlands gelegen regio's, langdurige conflictzones ...). In de tweede tutorial (eerste helft november) wordt een aanvang gemaakt met de bespreking van de reader en worden de praktijkcasussen definitief vastgelegd. De volgende tutorials, waarvan de kalender pragmatisch zal worden vastgelegd in functie van de samenstelling van de groep, worden ingevuld met de presentatie en bespreking van literatuur, de uitwerking van een eigen vraagstelling, de voorstelling van de praktijkcasussen en de voorbereidingen met het oog op de redactie van de onderzoekspaper.

Antoon Vrints — Paradoxen van pacificatie. Europeanen en geweld(loosheid), 1789-2018

Thema

De plaats van geweld binnen de Europese geschiedenis van de afgelopen twee eeuwen doet heel paradoxaal aan. Enerzijds lijkt er redelijke consensus over te bestaan dat de kans om gewelddadig om het leven te komen voor de gemiddelde Europeaan de afgelopen twee eeuwen veel lager lag dan in de eeuwen daarvoor (althans onder normale omstandigheden). Anderzijds pleegden Europeanen de afgelopen twee eeuwen veel geweld buitengaats bij (neo)koloniale interventies en vochten op het Oude continent zelf heel bloederige oorlogen uit. De vraag hoe we die paradox kunnen verklaren, staat centraal in de werkzaamheden van onze groep. Vormden de afnemende intensiteit van alledaags geweld en de toenemende dodelijkheid van oorlogen overzee en in Europa zelf, twee zijden van dezelfde medaille? Waren ze allebei terug te voeren op de triomf van het geweldsmonopolie van de staat, dat het niet-statelijke geweldsgebruik inperkte, maar het dodelijke potentieel van de staat verhoogde? Of lag het een stuk ingewikkelder?

Om die vraag te beantwoorden, moeten in één groep twee vraagstukken aan bod komen die doorgaans afzonderlijk behandeld worden. Die vraagstukken vallen dan weer uit elkaar in concrete onderzoeksonderwerpen die door individuele studenten behandeld worden. Ten eerste de vraag naar de plaats van geweld binnen de Europese samenlevingen van de afgelopen twee eeuwen. Hoe kunnen we de afnemende gewelddadigheid verklaren en was zij wel zo algemeen en zo onomkeerbaar als vaak aangenomen? Was er bijvoorbeeld sprake van sociale, gender-, en geografische tempoverschillen binnen Europa? Voltrok de pacificatie zich even snel in de stad als op het platteland? Viel een en ander af te lezen uit de politieke en rechterlijke praktijk? Werden de tolerantiedrempels eenduidig opgetrokken of was men voor bepaalde soorten van geweld of geweldenaars strenger dan voor andere? Viel de marginalisering van geweld ook te observeren in de politieke praktijk: werd geweld bijvoorbeeld uitgebannen bij protest? Ten tweede de vraag naar de Europese oorlogen op het continent zelf en overzee. Waren de Europese oorlogen van de afgelopen twee eeuwen wel zoveel gewelddadiger dan hun voorgangers en zo ja, hoe valt dat dan wel te verklaren? Waarom waren de Europese oorlogen tijdens de negentiende eeuw ogenschijnlijk 'begrensd' terwijl er in de twintigste-eeuwse oorlogen geen onderscheid tussen burgers en soldaten werd gemaakt? Ligt het aan het 'totale' karakter van de moderne Europese oorlogen, maar waren er voorheen dan geen totale oorlogen? Hoe valt te verklaren dat in de koloniale oorlogsvoering van 'begrenzing' geen sprake was? Hoe verhielden met andere woorden de binnen-Europese oorlogen en de oorlogen overzee zich tot elkaar? Wat brengt mensen die in hun dagelijks bestaan nauwelijks geweld gebruiken, ertoe om tot extreme geweldpleging over te gaan onder andere omstandigheden? Was het extreme geweld het gevolg van de opbouw van de staatsmacht of net het gevolg van staatsvernietiging? Is het terug te voeren op de opkomst van totalitaire ideologieën of is het net een resultaat van de democratisering?

Literatuur

- Abram de Swaan, *Compartimenten van vernietiging; over genocidale regimes en hun daders*, Amsterdam, 2014.
- Dieter Langewiesche, 'Eskalierte die Kriegsgewalt im Laufe der Geschichte?', in: Jörg Baberowski (eds.), *Moderne Zeiten? Krieg, Revolution und Gewalt im 20. Jh.*, Göttingen 2006, blz. 12-36.
- Manuel Eisner, "Long-Term Historical Trends in Violent Crime." *Crime and Justice*, vol. 30, 2003, blz. 83-142.
- Pieter Spierenburg, *A History of Murder. Personal Violence in Europe from the Middle Ages to the Present*, Cambridge, Polity Press, 2008.

Opzet samenkomsten

In een eerste fase mikken onze samenkomsten op een introductie in de historiografie over geweld. Het betreft dan wel zowel geweld als conflictbeslechtsingsstrategie in het dagelijkse leven als grootschalig politiek geweld zoals oorlogen. Dit gebeurt door een grondige gezamenlijke lectuur van een aantal historische werken ter zake. In de eerste samenkomst buigen we ons over de vraag welke plaats het geweld van de afgelopen twee eeuwen inneemt in de lange-termijngeschiedenis van geweld (voornamelijk op basis van kwantitatieve analyses). In de tweede samenkomst concentreren we ons op de vraag welke plaats geweld innam in het leven van alledag in dezelfde periode. In de derde samenkomst discussiëren we over de betekenis van het oorlogsgeweld van de afgelopen twee eeuwen. De inbreng uit andere disciplines dan de geschiedenis (met name de (historische) sociologie) en de wisselwerking tussen historiografie en maatschappelijk debat worden daarbij niet uit het oog verloren.

In een tweede fase zetten we dan de bakens uit voor jullie individuele opdrachten. Een vierde samenkomst is gewijd aan de bronnen en werkinstrumenten voor de geschiedenis van geweld en oorlog. Vanaf december nemen de samenkomsten een ander karakter aan en zijn geheel gewijd aan de collectieve, tussentijdse bespreking van de bouwstenen van jullie individuele papers (probleemstelling, bibliografie, ontwerpstructuur, kladversie).

Jeroen Wijnendaele — Het einde van het Romeinse Rijk in het westen

Anno 400 van onze tijdrekening strekte Rome's imperium zich uit van de straat van Gibraltar tot de Kaukasus, en van de Schotse hooglanden tot de Rode Zee. Anno 500 echter was er een einde gekomen aan het west-Romeinse keizerschap en trachten een dozijn vorsten van zogenaamde 'barbaren' dit autoriteitsvacuüm op te vullen. De schaal en snelheid waarmee de geopolitieke machtsverhoudingen in deze periode hertekend werden is tot op vandaag een bron van controverse gebleven onder historici. Het inspireerde Edward Gibbon om zijn monumentale *History of the Decline and Fall of the Roman Empire* te schrijven, een van de allereerste geschiedwetenschappelijke studies over de Oudheid. Meer dan twee eeuw later is er nog steeds nauwelijks consensus of we dit fenomeen moeten benaderen als een 'ondergang', een 'transformatie' of eenvoudigweg 'een storm in een glas water'? Bijzondere aandacht is steeds gegaan naar de rol van de zogenaamde 'barbaren' in deze periode. Menig historische landkaart geeft nog steeds de indruk dat het Romeinse Rijk in het westen Blitzkrieg-gewijs overspoeld werd door invasies van gewapende hordes. Recente studies stellen echter kanttekeningen bij de homogeniteit en numerieke sterkte van dergelijke groepen. Een belangrijke vraag die dan ook in dit debat woedt is of de west-Romeinse staatsstructuur effectief bezweek onder externe druk of het reeds intern een failed state was? Hoe moeten we bovendien de embryonale ontwikkeling van 'barbaarse vorstendommen' beschouwen in de nasleep van het einde van het Romeinse Rijk in het westen? Dergelijke vragen en kwesties staan centraal in onze discussie.

De studenten kunnen specifieke onderzoeksthema's hierin verder uitspitten, zoals

- De vestiging van één bepaalde groep barbaren in een west-Romeinse provincie (bvb. Alanen, Bourgondiërs, Sueven ...).
- Een vergelijkende studie van de interactie tussen bepaalde barbaarse regna onderling of met het Imperium (bvb. Franken-Bourgondiërs, Vandalen-Goten, Hunnen – Oost-Romeins Rijk).
- Reacties op lokaal niveau (verzet, vluchtelingen, coöperatie, ...).
- Etniciteit en groepsstructuren (bvb. Het Etnogenese-debat).
- De transformatie van leiderschap (keizers, koningen, krijgsheren, ...).
- De rol van civiele, kerkelijke en militaire elites.
- De rol van geweld en oorlogsvoering.
- Economische factoren (belastingontwijking, patrocinium).

Eigen voorstellen zijn zeker bespreekbaar!

Inleidende literatuur

- Halsall, G. (2007), *Barbarian Migrations and the Roman West*, Cambridge.
- Maas, M. (red.) (2014), *The Cambridge Companion to the Age of Attila*, Cambridge.
- Wijnendaele, J. (2013), *Romeinen en barbaren. De ondergang van het Romeinse Rijk in het westen*, Leuven.

Inhoud en planning van de tutorials

Tutorial 1

Inleidend debat op basis van pionierstudies

Tutorial 2

Debat op basis van recente polemieken

Tutorial 3

Debat op basis van studies voorgedragen door de studenten

Tutorial 4

Voorstelling van vooruitgang studenten plus feedback

De studenten moeten ook een rapport maken van vier lezingen (uit aanbod GIKS, NKV, OIKOS, Pirenne Instituut, Griekenlandcentrum of op eigen gemotiveerd voorstel).

Arjan Zuiderhoek — Stadsleven in de Klassieke Oudheid

Volgens cijfers van de Verenigde Naties zal rond 2050 bijna 70% van de wereldbevolking in steden wonen (2018 Revision of World Urbanization Prospects). Dat is een historisch ongekeerde transformatie: gedurende het grootste deel van de menselijke geschiedenis woonde de overgrote meerderheid van de bevolking altijd op het platteland. Toch waren er ook in het premoderne verleden perioden en regio's waar de mate van verstedelijking, en de rol en het belang van steden, groter waren dan elders en in andere perioden. Volgens sommige onderzoekers leefden er in Klassiek Griekenland en in de centrale delen van het Romeinse Rijk gedurende de vroege Keizertijd proportioneel meer mensen in steden dan in diezelfde regio's in de vroegmoderne periode. De Oudheid telde ook enkele van de grootste steden uit de premoderne geschiedenis: het inwonertal van Rome ten tijde van keizer Augustus, 1 miljoen, zou pas weer geëvenaard worden door Londen rond 1800. De stedelijke netwerken van de Grieken gedurende de Klassieke en Hellenistische perioden en van de Romeinen gedurende de late Republiek en Keizertijd omspanden de Middellandse Zee en verbonden deze regio met gebieden ver daarbuiten, uiteindelijk tot diep in Noordwest-Europa, het Nabije Oosten en Voor-Azië. Antieke steden zijn ook bekend vanwege hun monumentaliteit (tempels, indrukwekkende publiek gebouwen) en de kwaliteit van hun infrastructuur (stenen straten, waterleidingen, riolering). De Griekse en Romeinse cultuur was urbaan *pur sang*. Antieke politiek, sociale structuren, economie, filosofie en religie waren een product van de polis en civitas, en steden vormden tevens de basis van de grote rijken uit de Oudheid, en in het geval van Rome zelfs de oorsprong.

In de Westerse historiografie en sociaalwetenschappelijke traditie wordt de Europese verstedelijking vanaf de Middeleeuwen vaak, terecht of onterecht, geassocieerd met moderniteit, kapitalisme en sociale vooruitgang. De sterk geurbaniseerde Oudheid roept dan als vanzelf belangrijke vragen op: Waren ook antieke steden centra van kapitalisme en sociale mobiliteit? Droegen zij de kiemen in zich van wat we vandaag als 'moderniteit' beschouwen? Of waren antieke steden fundamenteel anders dan latere Europese steden? Of is er überhaupt niet zo heel erg veel 'moderns' aan steden? Verstedelijking lijkt zich voor te doen in vrijwel alle complexe, hiërarchische (premoderne) maatschappijen: hoe verhouden die verschillende vormen van urbanisatie zich tot elkaar? Wat is er specifiek voor Griekse en Romeinse steden? Wat is dat eigenlijk, een (Griekse of Romeinse) stad? Dergelijke grote vragen vormen de achtergrond van veel modern onderzoek naar Griekse en Romeinse steden. In deze themagroep gaan we het antieke stadsleven grondig exploreren. Hoe zag het antieke stedelijke landschap eruit, en hoe bewogen mensen zich er doorheen? Hoe functioneerden stedelijke politieke instituties? Hoe zat het met sociale verhoudingen en met culturele en religieuze praktijken? Hoe functioneerde de stedelijke economie?

Mogelijke onderwerpen

Studenten kunnen kiezen uit een scala van mogelijke onderwerpen, te bestuderen voor Griekse en/of Romeinse steden, zoals bijvoorbeeld:

- De oorsprong van de Griekse/Romeinse stad (de vroege polis, steden in archaisch Italië)
- De verspreiding van steden (kolonies, stedelijke netwerken)
- Stedenbonden
- Politiek functioneren van de Griekse/Romeinse stad (stedelijke instituties zoals raad, volksvergaderingen, magistraturen, verschillende bestuursvormen zoals oligarchie, democratie...)
- Koningen/keizers en steden
- Sociale stratificatie, sociale groepen in de stad (elite vs. niet-elite, middengroepen, verenigingen, man-vrouwverhoudingen, gezinnen en huishoudens in de stad)
- Stedelijke culten, festivals
- Publieke gebouwen, stedelijk landschap, behuizing, verkeersstromen
- Stad-plattelandsverhoudingen

- Nijverheid, handel, diensten in de steden
- Sociale onrust
- Ongelijkheid, armoede
- Etnische/culturele diversiteit in de antieke stad
- Comparatief onderzoek naar antieke steden
- Grootsteden (Rome, Alexandrië...)
- Laatantieke steden
- ...

Eigen voorstellen zijn uiteraard mogelijk, in overleg

Enige literatuur om je op weg te helpen:

- Paul Erdkamp (ed.), *The Cambridge companion to ancient Rome*. Cambridge 2013.
- Mogens Herman Hansen, *Polis: an introduction to the ancient Greek city-state*. Oxford 2006.
- Ray Laurence, Simon Esmonde Cleary & Gareth Sears, *The city in the Roman West, c. 250 BC-c. AD 250*. Cambridge 2011.
- Oswyn Murray & Simon Price (eds.), *The Greek city from Homer to Alexander*. Oxford 2002.
- Arjan Zuiderhoek, *The ancient city*. Cambridge 2017.

Tutorials en tussentijdse opdrachten

(Opm. De opdrachten en tutorials lopen zoveel mogelijk samen met deze van de andere themagroepen 'oudheid'.)

Oktober : Introductieles.

November: opdracht #1:

Je schrijft een **kort opzetje waarin je het onderwerp toelicht met mogelijke onderzoeksvragen** waarop je wil verder werken. Je zoekt en leest **vijf academische recensies** van minimaal drie verschillende boeken die voor jou thema/onderwerp relevant zijn. Geeft hiervan een correcte bibliografische verwijzing en licht deze recensies kort (twee à drie zinnen volstaan). De hoeft de boeken zelf niet (noodzakelijk) te gelezen te hebben.

December: tutorial #1 + opdracht #2

Je schrijft zelf een **boekrecensie** over een boek dat van belang is voor het door jouw gekozen onderwerp. Tijdens het tutorial stel je kort je recensie (en het boek in kwestie) voor en bespreken we beiden. Ook de november opdracht wordt besproken.

December: opdracht #3

Je schrijft een opzet met vraagstelling + verantwoording, voorlopige hoofdstukindeling, voorlopige bibliografie, met leesprogramma (wat heb je al gelezen, wat ga je nog lezen).

Deadline: voor aanvang van de januari zittijd

Februari: tutorial #2 + opdracht #4

'Work- in-progress seminar': presentatie van onderzoeksproble(e)m(en) en -vragen die centraal staan in het debat dat je in je review paper wil bespreken.

Opdracht #4: Je maakt een eerste opzet van je volledige bachelorpaper. Je stelt deze voor op het tutorial en we bespreken deze.

Maart: tutorial #3 + opdracht #5

een 'work in progress' seminar

Opdracht #5: de tot hiertoe geschreven tekst stel je ter beschikking van de begeleiders en medestudenten, je geeft een korte presentatie geeft over je lopende onderzoek, wat je al gedaan hebt, wat je nog gaat doen, eventuele problemen e.d.m.

April: tutorial #4 + opdracht #6

Opdracht #6: Je dient een zoveel mogelijk voltooide kladversie in

tutorial: je geeft een volledige presentatie van het eindresultaat voor je begeleiders en medestudenten.

Het spreekt vanzelf dat je in tussentijd steeds individueel contact kan opnemen met je begeleiders.